



Brussel, 26.10.2018

C(2018) 6937 final

Betreft: Staatssteun / Nederland  
SA.44848 (2017/N)  
NL\_BZK\_CSDO Catalogus Groenblauwe Diensten (wijziging van de reeds goedgekeurde catalogus)

Geachte heer,

De Europese Commissie (hierna "de Commissie") wenst Nederland mee te delen dat zij, na bestudering van de door de Nederlandse autoriteiten verstrekte informatie over bovengenoemde staatssteunregeling, heeft besloten daartegen geen bezwaar te maken omdat deze verenigbaar is met de interne markt op grond van artikel 107, lid 3, onder c), van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (hierna "VWEU" genoemd).

Bij dit besluit heeft de Commissie zich gebaseerd op de onderstaande overwegingen.

## 1. PROCEDURE

- (1) Nederland heeft bovengenoemde steunregeling vooraf aangemeld bij de Commissie bij brief van 10 maart 2016, die door de Commissie op diezelfde dag is geregistreerd. Op 13 december 2016 heeft een bijeenkomst plaatsgevonden tussen de Nederlandse autoriteiten en de diensten van het directoraat-generaal Landbouw en Plattelandsontwikkeling. Bij brief van 3 juli 2017, die de Commissie op diezelfde dag heeft geregistreerd, heeft Nederland de regeling aangemeld overeenkomstig artikel 108, lid 3, VWEU. De Commissie heeft de Nederlandse autoriteiten op 21 augustus 2017, 20 november 2017, 19 februari 2018, 27 februari 2018 en 27 juni 2018 verzoeken om aanvullende informatie

Zijne Excellentie De heer Stef BLOK  
Minister van Buitenlandse Zaken  
Bezuidenhoutseweg 67  
Postbus 20061  
NL - 2500 EB Den Haag

*(\*) Ce timbre porte sur l'ensemble des documents qui composent le dossier.*

gestuurd, waarop de Nederlandse autoriteiten hebben geantwoord bij brieven van 20 september 2017, 20 december 2017, 27 april 2018 en 28 augustus 2018, die de Commissie telkens op de dag zelf heeft geregistreerd.

## **2. BESCHRIJVING**

### **2.1. Titel**

- (2) NL\_BZK\_CSDO Catalogus Groenblauwe Diensten (wijziging van de reeds goedgekeurde catalogus) (hierna "de catalogus" of "de regeling" genoemd)

### **2.2. Doelstelling**

- (3) Met deze aanmelding wil Nederland een catalogus met maatregelen instellen die de actieve ontwikkeling en het actieve beheer van natuur en landschap ondersteunt waardoor kwetsbare soorten worden beschermd en zich kunnen ontwikkelen. Op die manier wordt bijgedragen tot het herstel, het behoud en de versterking van de biodiversiteit en de ecosystemen die met de land- en bosbouw samenhangen, teneinde een toegankelijk agrarisch landschap met een hoge ecologische en culturele waarde te creëren, waarbij rekening wordt gehouden met het behoud van het platteland, het milieu, de natuur en de leefomstandigheden van de dieren. De catalogus met maatregelen is al onderwerp geweest van een Staatssteunregeling (N 323/2010), die op 1 januari 2018 afliep. Nederland wenst deze regeling met bepaalde wijzigingen opnieuw in te voeren.

### **2.3. Rechtsgrondslag**

- (4) De rechtsgrondslag is de Provinciewet, de Gemeentewet en de Waterschapswet, alsmede het ontwerp voor de "Catalogus Groenblauwe Diensten"<sup>1</sup>.

### **2.4. Looptijd**

- (5) Vanaf de datum van goedkeuring door de Commissie tot en met 31 december 2021.

### **2.5. Begroting**

- (6) Het totale budget voor de aangemelde steunregeling bedraagt 480 miljoen EUR. Jaarlijks is een bedrag van 120 miljoen EUR aan begrotingsmiddelen beschikbaar.

### **2.6. Begunstigden**

- (7) Deze aangemelde steunregeling geldt, afhankelijk van het type maatregel, voor landbouwers, TBO's<sup>2</sup> en particuliere grondbeheerders die actief zijn in de land- en bosbouwsector en voor hun arbeid en hun kosten subsidies ontvangen en actief zijn binnen en/of buiten het toepassingsgebied van het "Natuurnetwerk

---

<sup>1</sup> De "Catalogus Groenblauwe Diensten" is gepubliceerd op de website van de "BIJ12", de uitvoeringsorganisatie van de twaalf Nederlandse provincies, <https://www.bij12.nl>. De Provinciewet, de Gemeentewet en de Waterschapswet zijn gepubliceerd op de website van de Nederlandse overheid: <http://www.wetten.overheid.nl>.

<sup>2</sup> Terreinbeherende organisaties.

Nederland" (hierna NNN), een aangewezen natuurgebied<sup>3</sup>. De steun is hoofdzakelijk bedoeld voor kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) in de zin van bijlage 1 bij Verordening (EU) nr. 702/2014. De catalogus sluit steunverlening aan grote ondernemingen echter niet uit (punt (97)). Het aantal begunstigden wordt geraamd op meer dan 1 000.

- (8) In de regeling is bepaald dat geen steun wordt verleend aan:
- ondernemingen in moeilijkheden in de zin van de richtsnoeren van de Europese Unie voor staatssteun in de landbouw- en de bosbouwsector en in plattelandsgebieden 2014-2020<sup>4</sup> (hierna "de richtsnoeren" genoemd);
  - ondernemingen ten aanzien waarvan een bevel tot terugvordering uitstaat ingevolge een eerder besluit van de Commissie waarin de steun onrechtmatig en onverenigbaar met de interne markt is aangemerkt<sup>5</sup>.

## 2.7. Beschrijving van de catalogus

### 2.7.1. Achtergrond

- (9) Op 19 februari 2007 heeft de Commissie de "Catalogus Groenblauwe Diensten" in staatssteunzaak N 577/2006<sup>6</sup> goedgekeurd op grond van de communautaire richtsnoeren voor staatssteun in de landbouw- en de bosbouwsector 2007-2013<sup>7</sup>. Vervolgens heeft de Commissie wijzigingen in de catalogus goedgekeurd in staatssteunzaak N 323/2010<sup>8</sup>, die van toepassing was op niet onder het NNN vallende gebieden en op 1 januari 2018 verstreken is.
- (10) In vergelijking met catalogus die in zaak N 323/2010 werd goedgekeurd, blijft de nu aangemelde catalogus onveranderd wat betreft de doelstelling, de ratio, het type begunstigden, de inhoud van de maatregelen, de structuur en het betalingssysteem, met uitzondering van de volgende vier wijzigingen die hierna in sectie 2.7.4 worden beschreven:

---

<sup>3</sup> Het beleid van de Nederlandse regering is erop gericht het natuurbeheer zodanig uit te voeren dat de verschillende natuurbeschermingsgebieden in Nederland in samenhang functioneren. Daartoe werd een nationaal ecologisch netwerk ontwikkeld: de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), een netwerk van aaneengesloten waardevolle natuur- en landschapsgebieden dat habitats met elkaar verbindt en zo de biodiversiteit bevordert. In juni 2013 is de term "EHS" vervangen door "Natuurnetwerk Nederland", (hierna "NNN" genoemd).

<sup>4</sup> Overeenkomstig punt 26 van de richtsnoeren voor staatssteun in de landbouw- en de bosbouwsector en in plattelandsgebieden 2014-2020 zijn ondernemingen in moeilijkheden uitgesloten van de werkingssfeer van die richtsnoeren (PB C 204 van 1.7.2014, blz. 1), zoals gewijzigd bij Bericht van de Commissie tot wijziging van de richtsnoeren van de Europese Unie voor staatssteun in de landbouw- en de bosbouwsector en in plattelandsgebieden 2014-2020 (2015/C 390/05, PB C 390 van 24.11.2015, blz. 4). De definitie van "onderneming in moeilijkheden" staat in punt (35)15 van die richtsnoeren.

<sup>5</sup> Overeenkomstig punt 27 van de richtsnoeren.

<sup>6</sup> De Commissie heeft steunregeling N 577/2006 "Catalogus Groenblauwe Diensten" goedgekeurd bij besluit C(2007) 586 van 19 februari 2007.

<sup>7</sup> PB C 319 van 27.12.2006, blz. 1.

<sup>8</sup> De Commissie heeft steunregeling N 323/2010 "Amendement op N 577/2006 Catalogus Groenblauwe Diensten" goedgekeurd bij besluit C(2011) 3861 van 15 juni 2011.

- (i) toevoeging van subcluster<sup>9</sup> "I.8 Bedrijfsysteem",
  - (ii) toevoeging van cluster "VI Cluster Blauwe diensten op landbouwgronden",
  - (iii) uitbreiding van het gebied en
  - (iv) looptijd van de catalogus.
- (11) Om een toegankelijk agrarisch landschap met hoge ecologische en culturele waarde tot stand te brengen, hebben de Nederlandse autoriteiten in 2007 een catalogus van zogeheten groene en blauwe diensten opgesteld, met maatregelen die beogen de milieuvoorwaarden te verbeteren en een stimulans te bieden voor een toegankelijke natuur en een toegankelijk landschap met hoge culturele waarde. De staatssteun is nodig om beheerders van natuurgronden en landbouwers aan te moedigen aan de maatregelen deel te nemen, wat zij anders niet of slechts in zeer beperkte mate zouden doen wegens de niet-productieve aard van de natuuractiviteiten en de daarmee verbonden lage inkomsten en hoge kosten. De Nederlandse autoriteiten beschouwen directe subsidies als de meest geschikte vorm van steun om de extra kosten, de gederfde inkomsten, het waardeverlies van land en de niet-productieve investeringen van de begunstigen te compenseren met het oog op de realisatie van de doelstellingen van de steunregeling. De Nederlandse autoriteiten hebben bevestigd dat andere minder verstorende vormen van steun, zoals terugbetaalbare voorschotten, overheidsgaranties of andere vormen van kapitaalverschaffing tegen gunstige voorwaarden niet voldoen om extra kosten te compenseren en de doelstellingen te bereiken.
- (12) Nederland heeft de catalogus aangemeld als een steunregeling die uit verschillende maatregelen bestaat, waaruit de steunverlenende autoriteiten de maatregelen kiezen voor steun aan de begunstigen. De catalogus is het kader en dient als een toolkit voor de steunverlenende autoriteiten voor de selectie van de te ondersteunen maatregelen en activiteiten in overeenstemming met de bepalingen van de catalogus. Het is de steunverlenende autoriteiten niet toegestaan om wijzigingen in deze maatregelen aan te brengen. Alleen de bepalingen van de goedgekeurde catalogus zijn van toepassing. De Nederlandse autoriteiten hebben garanties gegeven dat elk bestuursniveau in Nederland dat van de maatregelen uit de catalogus gebruikmaakt, zich zal houden aan de in de catalogus aangegeven voorwaarden en maximale vergoedingen. De landbouwers, TBO's en particuliere grondbeheerders ontvangen subsidies voor de kosten van de uitgevoerde maatregelen.
- (13) Het IPO<sup>10</sup>, de vereniging van de Nederlandse provincies, is via het onderdeel "BIJ12" verantwoordelijk voor het ontwerp en het beheer van de catalogus met betrekking tot advies, kennisvergaring, kennisverspreiding, communicatie, informatica en verificatie van steunverlening onder de catalogus. De autoriteiten verantwoordelijk voor de behandeling van de steunaanvragen, de toekenning en de betaling van de steun zijn lokale overheden zoals provincies, gemeenten en waterschappen.

---

<sup>9</sup> Een cluster is een ruimtelijk afgebakend gebied waarin activiteiten met betrekking tot aanleg en onderhoud, gebruiksbepalingen en voorschriften zijn opgenomen waarmee de beheersdoelstelling van het gebied kan worden bereikt.

<sup>10</sup> IPO is het Interprovinciaal Overleg, een vereniging van en voor de Nederlandse provincies.

- (14) In navolging van de aanmelding en de goedkeuring van de vorige catalogus in zaak N 323/2010 hebben de Nederlandse autoriteiten na overleg met de Commissie een onafhankelijk lichaam opgericht in de vorm van een adviescommissie<sup>11</sup> De steunverlenende autoriteiten leggen de maatregelen die zij willen ondersteunen, vóór de goedkeuring ervan, voor aan de adviescommissie die de maatregelen toetst op conformiteit met de catalogus. De adviescommissie doet een beroep op deskundigen van LEI, Alterra enz. (de voormalige technische economische werkgroep, de TEWG). De adviescommissie brengt advies uit bij de steunverlenende autoriteit. De maatregelen kunnen door de steunverlenende autoriteiten pas in werking worden gesteld nadat de adviescommissie een gunstig advies heeft uitgebracht. Steunregelingen die met de catalogus in overeenstemming zijn, worden opgenomen in het register van alle regelingen die op basis van de catalogus zijn vastgesteld. Een steunregeling waarvan wordt geconcludeerd dat zij niet in overeenstemming met de catalogus is opgesteld, valt niet onder de catalogus. In dat geval moet die steunregeling afzonderlijk bij de Europese Commissie worden aangemeld.

### 2.7.2. *Structuur van de aangemelde catalogus*

- (15) Zoals in de eerder goedgekeurde catalogus, beschrijft de aangemelde catalogus in bijlage D de vijf onderwerpen (de zogeheten clusters) (I Natuur op landbouwgronden, II Landschap in landbouw- en natuurgebieden, III Cultuurhistorie, IV Natuur en V Educatie en professionalisering), die de nagestreefde milieu- en/of landschapsdoelstellingen aangeven. Elk cluster is onderverdeeld in subclusters, bijv. akkers, (weide)vogelgraslanden, cultuurhistorische gebouwen, waarin de werkzaamheden voor aanleg en beheer worden uiteengezet, evenals de gebruiksvoorwaarden om de doelstellingen te bereiken.
- (16) Afhankelijk van de functie van het land, dat wil zeggen landbouw (bouwland) of natuur (land dat niet meer wordt bebouwd), kunnen de autoriteiten hun maatregelen uit de catalogus kiezen en samenstellen; deze maatregelen gaan, in het geval van agromilieuklimaatmaatregelen, verder dan de baseline en voldoen aan de eisen voor een goede landbouw- en milieuconditie (GLMC). Ook wordt verwezen naar de lijsten met de maximumbedragen voor terugbetaling, die op de marktprijs zijn gebaseerd. De maatregelen worden uitgevoerd door de landbouwers, de grondbeheerders zelf, of per openbare inschrijving. De begunstigden ontvangen de steun in de vorm van rechtstreekse subsidies.
- (17) Als voorbeeld van een typische in de catalogus beschreven cluster wordt hieronder de structuur en de inhoud van subcluster I.1. Akkers weergegeven.

Doelstelling: het aanpassen van de vruchtwisseling op bouwland (minimaal 0,5 ha) zodat de doelstellingen ten aanzien van flora en/of fauna worden verwezenlijkt of het versneld verschrallen (uitmijnen) van bouwland zodat het geschikt wordt voor natuurontwikkeling.

Werkzaamheden:

<sup>11</sup> De "Adviescommissie Catalogus Groenblauwe Diensten" is een door BIJ12 opgerichte onafhankelijke adviescommissie, als bedoeld in punt (52) van Besluit C(2011) 3861 van 15 juni 2011 tot goedkeuring van steunregeling N 323/2010 "Amendement op N 577/2006 Catalogus Groenblauwe Diensten".

<ul style="list-style-type: none"> <li>• op het bouwland wordt (periodiek) een vervangend gewas geteeld. Afhankelijk van de doelstelling betreft het graan (niet zijnde maïs), grassen of kruiden.</li> <li>• bij uitmijnen van bouwland is grondonderzoek verplicht. Op basis van grondsoort, bewortelingsdiepte en fosfaatverspreiding worden maatregelen gekozen om de bodem versneld uit te mijnen.</li> </ul>	
<p><b>Landbouw (bouwland ten aanzien waarvan een aantal milieuelementen spelen)</b></p>	<p><b>Natuur (grond die niet langer wordt bebouwd en tot natuur wordt omgevormd)</b></p>
<p><b>Grond</b> De vergoeding voor de inzet van grond is voor de hoofdfunctie / beheerfunctie:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ vergoeding op basis van opbrengstderving gerelateerd aan de van toepassing zijnde gebruiksbepaling. Afhankelijk van de doelstellingen voor het grasland kan één van de volgende beheerfuncties worden opgelegd: <ul style="list-style-type: none"> <li>○ optimaliseren broed- en opgroeimogelijkheden</li> <li>○ creëren fourageergebied</li> <li>○ optimaliseren voortplantingsmogelijkheden</li> <li>○ vershraling</li> <li>○ waterberging</li> <li>○ infiltratiegreppel</li> </ul> </li> </ul> <p>In bijlage M van de catalogus zijn deze gebruiksbepalingen inzichtelijk gemaakt (en wordt aangegeven welke maximumvergoedingen voor opbrengstderving en waardedaling van de grond toelaatbaar worden geacht).</p>	<p><b>Grond</b> De vergoeding voor de inzet van grond is voor de hoofdfunctie / bestemming:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ vergoeding op basis van de waardedaling van de grond (bijlage N van de catalogus)</li> <li>▪ de baten van een eventuele restantooft dienen te worden verrekend met de vergoeding voor natuurbeheer.</li> </ul>
<p><b>Onderhoud</b> Onderhoudswerkzaamheden worden vergoed voor zover zij nodig zijn voor het realiseren van de doelstelling (zie de bijlagen E en L van de catalogus).</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Voor het onderhoud geldt dat er nog sprake is van landbouwkundige productie. Dus worden voor wat betreft de landbouwkundige werkzaamheden (zie bijlage E van de catalogus) alleen die werkzaamheden vergoed die aanvullend zijn op de GLMC.</li> </ul>	<p><b>Onderhoud</b> Alle werkzaamheden die nodig zijn voor het realiseren van de doelstelling, worden vergoed (zie de bijlagen E en L van de catalogus).</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Indien de grond de bestemming natuur heeft, worden alle werkzaamheden vergoed die nodig zijn voor het realiseren van de doelstelling.</li> </ul>
<p><b>Materialen</b> Vergoeding voor materialen alleen voor zover benodigd bij aanleg en onderhoud. De vergoeding wordt berekend overeenkomstig § 4.3 en 4.4 van de catalogus.</p>	<p><b>Materialen</b> Vergoeding voor materialen alleen voor zover benodigd bij aanleg en onderhoud. De vergoeding wordt berekend overeenkomstig § 4.3 en 4.4. van de catalogus.</p>
<p><b>Randvoorwaarden en GLMC</b> Verwijzing naar bijlage B, delen 1, 3, 5 en 6 van de catalogus, waar de baselines zijn gegroepeerd.</p>	<p><b>Randvoorwaarden en GLMC</b> Niet van toepassing.</p>

- (18) De catalogus stelt de steunverlenende autoriteiten in staat om op efficiënte, doeltreffende en flexibele wijze regelingen op te stellen en te ondersteunen, met de nadruk op de behoeften van het betrokken gebied, zoals bodem, grondgebruik, materiaal en transporttijden. In de praktijk neemt de catalogus de vorm aan van een onlinetoeepassing die de autoriteiten de weg wijst bij het kiezen van hun maatregelen en automatisch de relevante baselines, gebruiksvoorwaarden en maximale steunbedragen per activiteit aangeeft. De catalogus en het bijbehorende dropdownmenu staan op de website van "BIJ12" (voetnoot 1).

### *2.7.3. Betalingssysteem*

- (19) De catalogus geeft ook toelichting bij het systeem voor de financiering van die maatregelen. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de verschillende activiteiten, namelijk aanleg, onderhoud, inzet van grond en de voor de uitvoering van de maatregelen vereiste technische bijstand, en bijgevolg worden verschillende financieringswijzen voor de agromilieumaatregelen voorgesteld. De begunstigden ontvangen de steun in de vorm van rechtstreekse subsidies.
- (20) De Nederlandse autoriteiten hebben verzekerd dat de betalingen gerelateerd zijn aan activiteiten met betrekking tot landbouwgrond of natuurgrond. De betalingen worden toegekend aan landbouwers die op vrijwillige basis agromilieuverbintenissen aangaan en aan andere grondbeheerders van wie het land binnen de werkingssfeer van de maatregelen valt.
- (21) Volgens de catalogus komt een begunstigde in aanmerking voor vergoedingen als de volgende voorwaarden vervuld zijn:
- de verbintenissen moeten verder gaan dan de nationale wettelijke voorschriften ("baseline") en moeten in de normen zijn vastgelegd,
  - er worden slechts vergoedingen uitgekeerd voor activiteiten die subsidiabele kosten meebrengen,
  - vooraf moet duidelijk zijn wat vergoed zal worden. Clusters moeten op zodanige wijze worden opgezet, dat ze zowel wat betreft doeleinden als de uitvoering ervan, verifieerbaar en controleerbaar zijn.
  - Steun mag de ander niet schaden en dient beperkt te blijven tot de maximum bedragen genoemd in de relevante Verordeningen met betrekking tot plattelandontwikkeling.
- (22) De catalogus vermeldt hoe de maximale vergoedingen, die de autoriteiten aan de begunstigden voor de betreffende maatregelen kunnen verlenen, zijn vastgesteld.

#### *2.7.3.1. Vergoedingen voor investeringen en onderhoud*

- (23) De vergoedingen kunnen aan landbouwers en grondeigenaren worden gegeven voor de investeringen en onderhoudsactiviteiten die zij verrichten voor de uitvoering van agromilieumaatregelen en natuuractiviteiten. De vergoeding voor natuurinvesteringen is gebaseerd op de subsidiabele kosten. De vergoeding voor onderhoud is gebaseerd op de voor de activiteit benodigde tijd en de bijbehorende uurprijs, met een onderscheid naar arbeid en materiaal (machines) per eenheid (oppervlakte, stuks of lengte-eenheid). De bijlagen E en L bij de catalogus bevatten de vergoedingen, exclusief btw, voor de arbeid en de inzet van machines per activiteit. Voorts is daarin bepaald hoeveel tijd de uitvoering van de

verschillende activiteiten normaal gezien in beslag neemt. Om voor subsidies in aanmerking te komen moeten de begunstigen gedetailleerde verslagen voorleggen.

- (24) De vergoedingen voor de kosten van machines en arbeid zijn gebaseerd op de gegevens en de berekening van onafhankelijke onderzoekinstellingen, zoals WUR, Alterra, PPO, LEI, KWIN en ASG. De vergoeding voor de kosten van arbeid is in overeenstemming met het reguliere uurtarief van de collectieve arbeidsovereenkomst voor de landbouw. De kosten van machines en arbeid zijn gekoppeld aan de werkmethode, waarvoor een vast aantal werkuren geldt. De in de catalogus vermelde vergoedingen zijn maximale vergoedingen. De steunverlenende autoriteiten die van de catalogus gebruikmaken, zijn vrij om vergoedingen toe te passen die lager zijn dan deze maximumbedragen.
- (25) De catalogus wordt jaarlijks herzien om de arbeidstarieven en de machineprijzen aan de marktprijzen aan te passen. Deze exercitie wordt verricht op basis van onderzoek door de WUR. Een herziening van de catalogus kan ook voortkomen uit een wijziging van de relevante dwingende voorschriften inzake het gebruik van meststoffen of gewasbeschermingsmiddelen en/of relevante eisen voortkomend uit Europese of nationale wetgeving (baseline/randvoorwaarden). Tot slot kan een herziening van de catalogus ook voortkomen uit de wensen van de gebruikers om nieuwe activiteiten aan de catalogus toe te voegen.
- (26) De Nederlandse autoriteiten hebben verzekerd dat overcompensatie is uitgesloten omdat de maximumprijzen op transparante wijze worden vastgesteld en gekoppeld zijn aan een werkmethode die ook het maximumaantal uren die de activiteit mag duren, vastlegt. Door de strikt ruimtelijke scheiding van de clusters is er geen sprake van overlappende activiteiten, zodat dubbele financiering van dezelfde activiteit wordt vermeden. In de praktijk is het met de onlinecatalogus mogelijk bij het kiezen van de maatregelen automatisch de maximale vergoeding te berekenen.

#### 2.7.3.2. Vergoeding voor inzet van grond

- (27) Er kan een vergoeding worden verleend voor grond die zal worden gebruikt voor agromilieuo- of natuuractiviteiten. Daarbij kan een onderscheid worden gemaakt tussen *inkomstenderving* en *waardedaling*:
  - *Inkomstenderving wanneer de landbouwactiviteiten op de betrokken grond tijdelijk worden beperkt of stilgelegd.*
- (28) Voor clusters die worden uitgevoerd op land dat als landbouwgrond in gebruik blijft, bijvoorbeeld akkerranden of houtwallen (landschapselementen), is het bedrag van de vergoeding voor de inzet van het land gerelateerd aan de inkomstenderving als gevolg van de door toepassing van de maatregelen afgenomen productie.
- (29) De bedragen van de vergoeding voor het inkomensverlies staan per activiteit vermeld in bijlage M, bijvoorbeeld optimaliseren broed- en opgroeimogelijkheden, creëren nat biotoop, creëren foerageergebied, versralen van de bodem, uit primaire landbouwkundige productie nemen en extensiveren. Bovendien is de vergoeding gebonden aan strikte voorwaarden, waaraan de



landbouwer of de grondbeheerder zich bij de uitvoering van de agromilieumaatregelen dienen te houden.

- *Waardedaling: hierbij wordt niet alleen de landbouwkundige productie op de betrokken grond opgeheven, maar wordt ook de functie ervan onomkeerbaar omgezet, namelijk van landbouw in natuur.*

- (30) Voor maatregelen die resulteren in een wijziging van de functie van de gronden (van landbouwgrond naar natuurgebied), zal steun worden toegekend voor de waardedaling van de grond die verband houdt met de sluiting van de productiecapaciteit. Deze maatregelen zijn speciaal gericht op milieu- en natuurbescherming.

#### *2.7.3.3. Transactiekosten*

- (31) De catalogus biedt de mogelijkheid transactiekosten die verband houden met het voornemen om een verbintenis voor onderhoudswerkzaamheden en inzet van grond aan te gaan, tot een maximumpercentage van 20 % te vergoeden indien die kosten reëel zijn, worden aangetoond en naar behoren worden gestaafd (punt (81)). Transactiekosten zijn kosten die niet rechtstreeks kunnen worden toegeschreven aan de uitvoering van de verbintenis en evenmin zijn opgenomen in de vergoeding op basis van de gedeerde inkomsten of extra kosten. De transactiekosten kunnen betrekking hebben op de volgende kosten:

- het verzamelen van informatie over de subsidieregeling en het verkennen van inpassingsmogelijkheden in het bedrijf;
- overleg met de overheidsinstanties;
- administratie, bijvoorbeeld vergunningen, registratie enz.

#### *2.7.3.4. Baten*

- (32) In Nederland bestaan verscheidene agromilieu- en natuurbeheeractiviteiten waarvoor landbouwers en andere grondeigenaren ook marginale baten kunnen ontvangen wanneer zij hun onderhouds- en beheermaatregelen uitvoeren. Die baten worden afgetrokken van de vergoeding die zij voor deze activiteiten krijgen.
- (33) Bij de vergoeding wordt niet alleen rekening gehouden met de extra kosten en de verminderde inkomsten, maar ook met eventuele besparingen die het gevolg zijn van het niet toepassen van bijvoorbeeld kunstmest of chemische bestrijdingsmiddelen.

#### *2.7.4. Beschrijving van de wijzigingen van de catalogus*

- (34) De vorige goedgekeurde catalogus is op 1 januari 2018 afgelopen. Met de huidige aanmelding wenst de Lidstaat de regeling opnieuw in dezelfde vorm als voordien in te voeren, met inbegrip van vier wijzigingen. De wijzigingen zijn een actualisering op basis van de ervaring die met de catalogus is opgedaan, en worden hierna beschreven:

2.7.4.1. *Toevoeging van het subcluster "I.8 Bedrijfsysteem" (als onderdeel van cluster I "Natuur op landbouwgronden")*

- (35) De kwaliteit van natuurgebieden wordt op veel plekken beperkt door te lage grondwaterstanden in het aangrenzende boerenland en de aanvoer van te veel nutriënten via het water en de lucht. Het opheffen van de tegenstelling tussen het beheer van natuur en van landbouwgrond is te realiseren met extensieve vormen van landbouw met hogere grondwaterstanden. Daarmee kan ook het leefgebied van veel soorten planten en dieren worden vergroot. In Nederland is een vijftal proefprojecten uitgevoerd voor deze vorm van extensieve landbouw, onder de noemer "Boeren voor natuur". Van de landbouwers wordt gevraagd dat zij tien procent van hun grond omzetten in "natuurlijke" landschapselementen, zoals plasdras-zones, houtwallen en natuurvriendelijke oevers. Deze elementen worden door de landbouwers beheerd en zorgen ervoor dat de natuurgebieden aansluiting vinden op landbouwpercelen die betere omstandigheden bieden voor de biodiversiteit. Die "Boeren voor Natuur" werken met hogere grondwaterstanden, lagere mestgiften en een hoog aandeel landschapselementen (heg, houtwal, berm, heuvel, sloot, moeras, etc.), die van groot belang voor de flora en fauna zijn. De lagere mestgift is gebaseerd op zelfvoorziening van mest en voer (gesloten kringloop), waardoor over- en onderbegrazing wordt vermeden. De landbouwactiviteiten van deze landbouwers verschillen van gewoon agrarisch natuurbeheer. Alle mest en al het voer moeten op het eigen bedrijf zijn geproduceerd. Dit leidt tot een gevarieerd bouwplan, een gemengd bedrijf, lagere veedichtheid, maar ook tot een prikkel om landschapselementen en natuur te willen beheren. De betrokken landbouwers besparen op mest en voer, maar hebben hogere arbeidskosten en minder opbrengsten uit voedselproductie. De ervaringen uit de proefprojecten zijn verwerkt in de voorliggende aangemelde wijziging van de catalogus.

2.7.4.2. *Toevoeging van het nieuwe cluster "VI Cluster Blauwe diensten op landbouwgronden"*

- (36) De Nederlandse autoriteiten hebben verklaard dat blauwe diensten bijdragen aan de kwaliteits- en kwantiteitsdoelstellingen van het waterbeheer in Nederland zoals Kaderrichtlijn Water<sup>12</sup> (hierna "KRW" genoemd) en aan klimaatadaptatie. Het grootste deel van de landbouwpercelen in Nederland heeft een watergang als grens. De steun is een vergoeding voor de extra kosten en de gederfde inkomsten die het gevolg zijn van nadelen die landbouwers die in de primaire productie actief zijn, ondervinden door de uitvoering van de KRW. De landbouwers aanvaarden dat in perioden van zware regenval of droogte vaker water op hun grond wordt vastgehouden om waterproblemen elders in het watersysteem te voorkomen. Hierbij gaat het om het aanpassen van de taluds, het niet gebruiken van meststoffen of pesticiden, het natuurvriendelijk schonen van watergangen, het (tijdelijk) opvangen van hemelwater op landbouwgrond of het aanvaarden van hogere waterstanden op landbouwgrond, wat vraagt om meer watertolerante landbouwgewassen en leidt tot lagere opbrengsten. De activiteiten dragen bij aan

---

<sup>12</sup> Richtlijn 2006/118/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 betreffende de bescherming van het grondwater tegen verontreiniging en achteruitgang van de toestand (PB L 372 van 27.12.2006, blz. 19).

de diversiteit van de flora en fauna en aan de waterkwaliteit. De doelstellingen van die maatregelen zijn:

- door gericht waterbeheer overtollig water bergen op landbouwgrond of realiseren optimaal waterpeilbeheer;
- door gericht waterbeheer waterkwaliteit verbeteren en versterken van natuurlijk karakter en biotoop van de watergangen;
- beperken/voorkomen af- en uitspoeling nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen naar grond- en oppervlaktewater.

(37) Op grond hiervan bestaat het nieuwe cluster "VI Cluster Blauwe diensten op landbouwgrond" uit de volgende vijf subclusters:

- VI.1 Waterberging. De landbouwer accepteert dat er vaker water op zijn land komt dan de vastgestelde normering.
- VI.2 Duurzame waterlopen volgens het gebiedsplan (inclusief water en natuur), afgestemd op de gebiedsfuncties.
- VI.3 Duurzaam beheer van het grond- en/of oppervlaktewaterpeil, op zodanige wijze dat een optimale situatie ontstaat voor waterkwantiteit en waterkwaliteit.
- VI.4 Groene zuivering. Het beperken van de belasting van grond- en oppervlaktewater met verontreinigende stoffen vanuit de landbouw door het nemen van "end-of-pipe"-maatregelen of maatregelen aan de bron.
- VI.5 Duurzaam bodembeheer. Het beperken/voorkomen van af- en uitspoeling van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen naar grond- en oppervlaktewater door het vergroten van het bufferend vermogen van de bodem; dit wordt verkregen door het verhogen van het organisch stofgehalte en het stimuleren van een luchtige bodem en van een vitaal bodemleven, wat bijdraagt aan een gezonde biotoop voor soorten. Boven de bodem zijn alle maatregelen erop gericht de organische stoffen en de mineralen in de kringloop van het bedrijf of het gebied te houden. In de bodem zijn alle maatregelen gericht op het verhogen van de bodemvruchtbaarheid, de bodemweerbaarheid en de bodemgezondheid.

(38) De Nederlandse autoriteiten hebben in de aanmelding bevestigd en beschreven dat de steun voor de hierboven in de punten (36) en (37) vermelde activiteiten met betrekking tot de KRW slechts mag worden verleend met betrekking tot voorschriften die:

- zijn ingevoerd bij de KRW, in overeenstemming zijn met de maatregelenprogramma's van de stroomgebiedbeheerplannen om de milieudoelstellingen van die richtlijn te verwezenlijken, en verder gaan dan de maatregelen die nodig zijn voor de uitvoering van andere waterbeschermingswetgeving van de Unie;
- verder gaan dan de uit de regelgeving voortvloeiende beheerseisen en de goede landbouw- en milieuconditie als bedoeld in titel VI, hoofdstuk I, van Verordening (EU) nr. 1306/2013<sup>13</sup> en de toepasselijke criteria en

---

<sup>13</sup> Verordening (EU) nr. 1306/2013 van 17 december 2013 inzake de financiering, het beheer en de monitoring van het gemeenschappelijk landbouwbeleid en tot intrekking van de Verordeningen (EEG) nr. 352/78, (EG) nr. 165/94, (EG) nr. 2799/98, (EG) nr. 814/2000, (EG) nr. 1290/2005 en (EG) nr. 485/2008 van de Raad (PB L 347 van 20.12.2013, blz. 549).

minimumactiviteiten als vastgesteld op grond van artikel 4, lid 1, onder c), ii) en iii), van Verordening (EU) nr. 1307/2013<sup>14</sup>;

- overeenkomstig artikel 4, lid 9, van de KRW verder gaan dan het beschermingsniveau van het recht van de Unie dat bestond op het tijdstip van de vaststelling van die richtlijn, en
- ingrijpende wijzigingen in het bodemgebruikstype voorschrijven of ingrijpende beperkingen aan de landbouwpraktijk opleggen die resulteren in een aanzienlijk inkomensverlies.

(39) De landbouwgebieden die voor steun in aanmerking komen, zijn overeenkomstig de KRW opgenomen in de stroomgebiedbeheerplannen van Eems, Rijn, Schelde en Maas en de ondersteunde activiteiten zijn compatibel met de betreffende maatregelenprogramma's. De Nederlandse autoriteiten hebben bevestigd dat in het algemeen de maximumbedragen van EUR 500 en EUR 200 en het minimumbedrag van EUR 50 per hectare per jaar wordt gerespecteerd. Echter zij hebben uitgelegd dat ten gevolge van specifieke situaties van de intensieve en hoogproductieve landbouw in een dichtbevolkt land het inkomensverlies in Nederland in bepaalde gebieden hoger kan zijn dan deze maximumbedragen. Dit kan betrekking hebben op moeilijke en kwetsbare terreinomstandigheden, waar werkzaamheden alleen handmatig mogelijk zijn, watergebieden, terreinen die alleen varend bereikt kunnen worden of incidenteel beheer dat slechts één maal gedurende een langere periode plaatsvindt<sup>15</sup>. De adviescommissie van de catalogus gaat na of de steunbedragen van de te ondersteunen maatregelen in overeenstemming zijn met de marktcondities, de maximum- en minimumbedragen van de catalogus, en of in uitzonderlijke gevallen de verhoogde bedragen, rekening houdend met specifieke omstandigheden en conform de goedgekeurde catalogus, gerechtvaardigd zijn. Op deze wijze houdt de adviescommissie toezicht op de correcte uitvoering van de regeling. De Nederlandse autoriteiten hebben bevestigd dat de steunverlenende autoriteit bij een negatief advies van de adviescommissie de steun in overeenstemming met de goedgekeurde catalogus moet wijzigen. In punt (14) is vermeld dat een steunregeling waarvan geconcludeerd wordt dat die niet in overeenstemming met de catalogus is opgesteld, niet onder de catalogus valt en dat in dat geval die steunregeling apart bij de Europese Commissie moet worden aangemeld. De steunregelingen waarvan de adviescommissie heeft geconcludeerd dat zij in overeenstemming zijn met de catalogus, worden opgenomen in het register van alle regelingen die op basis van de catalogus zijn vastgesteld.

---

<sup>14</sup> Verordening (EU) nr. 1307/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 17 december 2013 tot vaststelling van voorschriften voor rechtstreekse betalingen aan landbouwers in het kader van de steunregelingen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 637/2008 van de Raad en Verordening (EG) nr. 73/2009 van de Raad (PB L 347 van 20.12.2013, blz. 608).

<sup>15</sup> De aangemelde catalogus vermeld zowel de specifieke types van activiteiten waarvoor het steunbedrag mag worden verhoogd, als het maximum bedrag en de rechtvaardiging van de betreffende activiteit. In het geval van het baggeren van poelen is het maximumbedrag EUR 711,48/ha/jaar.

#### 2.7.4.3. *Verbreding van het toepassingsgebied van de catalogus tot het Natuurnetwerk Nederland*

- (40) De vorige goedgekeurde catalogus was alleen van toepassing op maatregelen buiten de ecologische hoofdstructuur ("EHS", nu "NNN" genoemd). De redenering daarachter was dat er in de EHS andere soortgelijke financieringsinstrumenten beschikbaar zijn om de gewenste doelen te realiseren (het landelijke Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) en het plattelandsontwikkelingsplan (POP). In de huidige praktijk zien we steeds vaker een gebiedsgerichte aanpak, en daaruit voortvloeiend, de behoefte aan regionaal maatwerk. Dat geldt zeker voor de clusters "bedrijfsysteem" en "blauwe diensten". Voorts zijn de middelen van het Nederlandse POP beperkt en worden zij gefocust op een beperkt aantal maatregelen. Binnen het NNN blijft er dan ook veel grond over waarvoor de gewenste doelen zonder nationaal gefinancierde groenblauwe diensten niet kunnen worden bereikt. Om deze reden hebben de Nederlandse autoriteiten voorgesteld om het toepassingsbereik van de catalogus te verbreden tot buiten het NNN. Als gevolg hiervan kunnen regelingen op basis van de catalogus zowel binnen als buiten het NNN worden toegepast (punt (7)). De Nederlandse autoriteiten hebben bevestigd dat de steuninstrumenten voor natuuractiviteiten (het SNL, het POP en de catalogus) met elkaar in overeenstemming zijn, elkaar niet overlappen, maar elkaar aanvullen en versterken. Alle instrumenten dienen hetzelfde doel; actieve aanleg en actief beheer van natuur en landschap om kwetsbare soorten te beschermen en te ontwikkelen.

#### 2.7.4.4. *Looptijd*

- (41) De vorige goedgekeurde catalogus is op 1 januari 2018 afgelopen. Met deze kennisgeving wil de lidstaat de regeling opnieuw invoeren met een looptijd tot en 31 december 2021. Toekenning van steun zal slechts plaatsvinden na de goedkeuring van dit besluit.

#### 2.7.5. *Beschrijving van de maatregelen van de catalogus*

- (42) De catalogus bevat een hele waaier aan activiteiten die voor steun in aanmerking komen en betrekking hebben op: functiewijziging, investeringen in natuur en landschap<sup>16</sup>, agromilieuklimaatverbintenissen, natuur- en landschapsbeheer, technische bijstand<sup>17</sup> en de kaderrichtlijn water in landbouw-, natuur- en bosgebieden.

---

<sup>16</sup> Maatregelen die vergelijkbaar zijn met de hier genoemde maatregelen inzake natuurinvesteringen en inzake functiewijziging, werden goedgekeurd in het kader van de staatssteunregelingen SA.37960 (2015/N) "*Model Subsidieregeling kwaliteitsimpuls natuur en landschap*" (Besluit C(2016)1877 van 1.4.2016), verlengd bij SA.48351 (2017/N) (Besluit C(2017)4587 van 7.7.2017), momenteel van kracht tot en met 31 december 2021, SA.37960 (2016/NN) (Besluit C(2016) 5539 van 2.9.2016) en de voorafgaande zaken N 344/B/1999 (Besluit C(2004)47 van 21.1.2004) en N 301/2005 (Besluit C(2005)5300 van 8.12.2005).

<sup>17</sup> Maatregelen die vergelijkbaar zijn met de hier genoemde maatregelen inzake technische bijstand en inzake natuur- en landschapsbeheer en bosnatuurbeheer, werden goedgekeurd in het kader van staatssteunregeling SA.37961 (2016/NN) "*Modelverordening - Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer*", zoals gewijzigd bij SA.45811 (2016/N) (Besluit C(2016)5506 van 1.9.2016) en verlengd bij SA.48028 (2017/N) (Besluit C(2017)3474 van 17.5.2017), momenteel van kracht

### 2.7.5.1. Functiewijziging

- (43) De steun voor de maatregel "Functiewijziging" van landbouwgrond in natuurgrond van de thans aangemelde catalogus is vergelijkbaar met de steun voor de maatregel "Functiewijziging" van de catalogus die door de Commissie werd goedgekeurd in de staatssteunzaken N 577/2006 en N 323/2010, behalve wat betreft de nu aangemelde wijzigingen met betrekking tot de verbreding van het toepassingsgebied (sectie 2.7.4.3) en de looptijd (sectie 2.7.4.4), die op alle maatregelen van de catalogus van toepassing zijn.
- (44) Deze maatregel is ook vergelijkbaar met de maatregel "Functiewijziging" die werd goedgekeurd in het kader van andere Nederlandse steunregelingen inzake natuurinvesteringen en natuurkwaliteit (voetnoot 16), behalve wat betreft de belastingvrijstelling in die steunregelingen, die niet van toepassing is op de activiteiten in het kader van de catalogus.
- (45) Deze maatregel staat open voor alle landbouwers die vrijwillig een overeenkomst met de steunverlenende autoriteiten sluiten waarin zij accepteren alle landbouwactiviteiten op hun grond te beëindigen omdat er natuur wordt aangelegd. Hoofddoel van de maatregel is de handhaving en ontwikkeling van de biodiversiteit. De onderhavige maatregel is aangemeld als steun voor de sluiting van capaciteit om milieuredenen. Deze specifieke maatregel werkt als volgt. Landbouwers sluiten vrijwillig een overeenkomst met de steunverlenende autoriteit waarin zij accepteren dat alle landbouwactiviteiten op (een deel van) hun grond definitief worden beëindigd om "deze grond terug te geven aan de natuur". De steunaanvrager kiest zelf of hij zijn grond volledig, dan wel gedeeltelijk uit productie neemt. De maatregel betreft niet noodzakelijk de omzetting van alle landbouwgrond van een bepaalde landbouwer. De Nederlandse autoriteiten willen voorkomen dat het aantal aanvragen onvoldoende is doordat de regeling de omzetting van alle grond van een landbouwer zou vereisen. Als compensatie voor de omzetting ontvangt de landbouwer van de steunverlenende autoriteit een eenmalig bedrag dat overeenstemt met het waardeverschil tussen landbouwgrond en natuurgrond. De steun wordt verleend als gevolg van de omzetting van de bestemming "landbouwgrond" in "natuurgrond".
- (46) Het waardeverlies van landbouwgrond die tot natuurgebied wordt omgevormd, wordt bepaald via individuele beoordelingen door een onafhankelijke taxateur van onroerend goed, die door de steunverlenende autoriteit is benoemd, rekening houdend met de prijzen die in de voorbije jaren voor dergelijke transacties zijn betaald. De compenserende betaling is 100 % van het verschil tussen de waarde van de landbouwgrond en de restwaarde van de grond zodra die in natuur is omgezet. De verleende steun mag niet meer bedragen dan 85 % van de getaxeerde waarde van de landbouwgrond. Op die manier wordt overcompensatie voorkomen. In de waarde van natuurgebied is geen enkel element begrepen dat een weerspiegeling vormt van mogelijke toekomstige ontwikkelingen ten aanzien van de functie van de grond, aangezien de landbouwgrond definitief in natuurgebied wordt omgezet.

- (47) De steunverlenende autoriteit kan besluiten om de vergoeding voor het waardeverlies als eenmalige betaling of in annuïteiten over een periode van dertig jaar uit te voeren. De vergoeding die in annuïteiten wordt uitbetaald, bevat een rente om tot de contante waarde te komen. De rentevoet is gebaseerd op de gemiddelde rentevoet van de Nederlandse staatsobligaties met een looptijd van tien jaar. Het jaarbedrag van de vergoeding is gekoppeld aan de consumentenprijsindex.
- (48) In de maatregel is onder meer bepaald dat landbouwers slechts in aanmerking komen voor de steun als zij hun landbouwgrond uit productie nemen en direct, onmiddellijk en definitief omzetten in natuurgebied. Hiertoe gaat de begunstigde voor onbepaalde tijd een juridische verbintenis aan in de vorm van een officieel geregistreerd zakelijk recht. Dat zakelijk recht is bindend voor alle achtereenvolgende eigenaren of personen met een objectief recht op de grond (zoals pachters of hypotheeknemers). De juridische verplichting wordt gevestigd door middel van een notariële akte. De landbouwer blijft eigenaar van de grond.
- (49) Krachtens de aangemelde steunmaatregel wordt de steun slechts verleend aan bedrijven die daadwerkelijk hebben geproduceerd en uitsluitend voor grond die in de laatste vijf jaar vóór de sluiting van de productiecapaciteit onafgebroken is gebruikt.
- (50) Ingeval van niet-naleving van de hierboven beschreven civielrechtelijke overeenkomst worden de navolgende handhavingsmaatregelen cumulatief toegepast:
- intrekking van de subsidie en terugbetaling van de totale reeds verstrekte subsidie vermeerderd met de wettelijke rente;
  - een civielrechtelijke eis tot herstel in de oude toestand; deze eis gaat gepaard met een dwangsom van 50 % van de waarde van de betrokken grond.
- (51) Hierbij moet worden opgemerkt dat de civielrechtelijke actie gebaseerd is op de wettelijke plicht van de landbouwer om een deel van zijn landbouwgrond om te zetten in natuurgebied en om af te zien van het opstarten van enige landbouwactiviteit/economische activiteit op die grond. De uit productie genomen landbouwgrond wordt binnen twee jaar na de sluiting van de productiecapaciteit omgezet in natuur of niet-commercieel bos. De wettelijke verplichtingen zijn gebonden aan de grond, met als gevolg dat de naleving ervan kan worden afgedwongen ten aanzien van de volgende eigenaren van de grond.
- (52) De regeling sluit ondernemingen die niet aan de toepasselijke Europese normen met betrekking tot dier-, plant- of volksgezondheid, sanitair, of milieu<sup>18</sup> voldoen en hun productie hoe dan ook moeten stopzetten, uitdrukkelijk uit van steun.
- (53) Zodra de landbouwgrond tot natuurgrond is omgevormd, kan een extra vergoeding worden gegeven aan landbouwers die op de nieuw aangelegde

---

<sup>18</sup> De Unienormen zijn vermeld in Bijlage II van Verordening Nr. (EU) 1306/2013 en in de bijlagen beheerseisen en goede landbouw- en milieuocondities bij de Uitvoeringsregeling rechtstreekse betalingen GLB van het Ministerie van Economische Zaken, nr. WJZ/14194346 van 11 december 2014.

natuurgrond natuurinvesteringen en beheeractiviteiten verrichten (sectie 2.7.5.2 hieronder).

#### 2.7.5.2. *Natuurinvesteringen en natuurbeheer*

- (54) De investeringen in natuur en landschap voor de instandhouding van natuurlijk erfgoed en de natuurbeheeractiviteiten die in het kader van de nu aangemelde catalogus worden ondersteund, zijn vergelijkbaar met de steun voor dergelijke activiteiten in het kader van de catalogus die door de Commissie werd goedgekeurd in de staatssteunzaken N 577/2006 en N 323/2010 (punt (9)), behalve wat betreft de nu aangemelde wijzigingen met betrekking tot de verbreding van het toepassingsgebied (sectie 2.7.4.3) en de looptijd (sectie 2.7.4.4), die op alle maatregelen van de catalogus van toepassing zijn. De natuurinvesteringen en natuurbeheeractiviteiten in bosgebieden zijn hieronder beschreven in sectie 2.7.5.3.
- (55) De ondersteunde activiteiten zijn vergelijkbaar met die welke zijn goedgekeurd in het kader van de Nederlandse steunregelingen inzake natuurinvesteringen (voetnoot 16) en natuurbeheer (voetnoot 17), behalve wat betreft de belastingvrijstelling, die niet van toepassing is op de activiteiten in het kader van de catalogus.
- (56) Om te kunnen worden vergoed, moeten inrichtingswerkzaamheden altijd worden gecombineerd met onderhoud. De inrichtingswerkzaamheden worden vergoed op basis van de werkelijke kosten, overeenkomstig de normen en bedragen van de catalogus. Bij kleine werkzaamheden, zoals landschapselementen, moet de begunstigde een begroting voorleggen. Als het gaat om grotere werken (bijv. onderhoud van bossen of moerassen) moet de begunstigde bij drie daartoe geschikt geachte ondernemingen een offerte opvragen of de werken aanbesteden. De Nederlandse autoriteiten hebben verzekerd dat de maatregelen in dat laatste geval moeten voldoen aan Richtlijn 2004/18/EG betreffende de coördinatie van de procedures voor het plaatsen van overheidsopdrachten voor werken, leveringen en diensten<sup>19</sup>.
- (57) Als de begunstigde alle werkzaamheden zelf verricht, kunnen subsidies worden verleend voor de werkelijke inrichtingskosten (arbeidskosten, machinekosten en materiaalkosten), de plankosten (10 % van de totale inrichtingskosten) en de bestekkosten (5 % van de totale inrichtingskosten en de plankosten).
- (58) De begunstigden van de steun voor deze activiteiten zijn landbouwers die in de primaire landbouwproductie actief zijn, en andere grondbeheerders.
- (59) Volgens de Nederlandse autoriteiten bevat deze maatregel niet-productieve investeringen in natuur- en landbouwgebieden, die tot doel hebben de fysieke condities van de grond te wijzigen om natuur- en milieudoelstellingen te halen. De maatregel is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van bepaalde natuur- en landschapkenmerken. Met de steun wordt maximaal 100 % van de

---

<sup>19</sup> Richtlijn 2004/18/EG van het Europees Parlement en de Raad van 31 maart 2004 betreffende de coördinatie van de procedures voor het plaatsen van overheidsopdrachten voor werken, leveringen en diensten (PB L 134 van 30.4.2004, blz. 114).



subsidiabele kosten van de begunstigde vergoed. Deze kosten moeten in overeenstemming zijn met het door hem opgestelde investeringsplan.

- (60) De Nederlandse autoriteiten hebben bevestigd dat steun wordt verleend voor natuurlijk erfgoed in de vorm van natuurlijke landschappen dat door de bevoegde overheidsinstanties formeel als natuurlijk erfgoed is erkend. De investeringen en beheeractiviteiten in natuur-, landbouw- en bosgebieden moeten voldoen aan de natuurdoelstellingen en de criteria van de geldige beleidsdocumenten en/of van de steunregelingen die door de desbetreffende steunverlenende autoriteiten zijn opgesteld.
- (61) De steun voor niet-productieve investeringen op landbouwbedrijven dient om grond geschikt te maken voor de latere totstandbrenging van groenblauwe diensten, zoals de aanleg van een milieuvriendelijke waterkant of een kruidenrijke faunarand. Deze investeringen leiden niet tot een verhoging van de productiecapaciteit, noch tot een stijging van de waarde of de rentabiliteit van het bedrijf.
- (62) Hetzelfde geldt voor investeringen in cultureel en natuurlijk erfgoed op landbouwbedrijven, die worden verricht met het oog op het latere onderhoud en beheer van elementen met een cultuurhistorisch karakter, zoals historische gebouwen op het erf of karakteristieke historische locaties. Deze investeringen leiden niet tot een verhoging van de productiecapaciteit, noch tot een stijging van de waarde of de rentabiliteit van het bedrijf. De steun bedraagt 100 % van de subsidiabele kosten (punt (23)). De steun voor kapitaalwerken bedraagt ten hoogste 10 000 EUR per jaar.
- (63) De investeringen in het kader van deze maatregel zijn nodig om de natuurkwaliteit te verhogen met het oog op de latere uitvoering van natuurbeheeractiviteiten, die ook subsidiabel zijn in het kader van deze maatregel van de catalogus. De Nederlandse autoriteiten hebben erop gewezen dat de natuurinvesterings- en natuurbeheeractiviteiten vrij beperkt zijn qua geografische reikwijdte en bedrag, waardoor de impact ervan op het vlak van mededingingsverstoring en beïnvloeding van het handelsverkeer beperkt is. Bovendien worden die effecten gecompenseerd door de positieve gevolgen in verband met de doelstelling van gemeenschappelijk belang. De maximale vergoeding voor natuuronderhoudsactiviteiten bedraagt 100 % van de in de catalogus vastgestelde standaardtijd en -kosten (punt (23)).

#### *2.7.5.3. Natuurinvesteringen en natuurbeheer in bosgebieden*

- (64) De investeringen in natuur en landschap en de natuurbeheeractiviteiten in bosgebieden die in het kader van de nu aangemelde catalogus worden ondersteund, zijn vergelijkbaar met de steun voor dergelijke activiteiten in het kader van de catalogus die door de Commissie werd goedgekeurd in de staatssteunzaken N 577/2006 en N 323/2010, behalve wat betreft de nu aangemelde wijzigingen met betrekking tot de verbreding van het toepassingsgebied (sectie 2.7.4.3) en de looptijd (sectie 2.7.4.4), die op alle maatregelen van de catalogus van toepassing zijn.
- (65) De ondersteunde activiteiten zijn ook vergelijkbaar met die welke zijn goedgekeurd in het kader van de Nederlandse steunregelingen inzake

natuurinvesteringen (voetnoot 16) en natuurbeheer (voetnoot 17), behalve wat betreft de belastingvrijstelling, die niet van toepassing is op de activiteiten in het kader van de catalogus.

- (66) De begunstigden van steun voor deze activiteiten zijn bosgrondbeheerders.
- (67) In het kader van deze maatregel kan steun worden verleend voor investeringen in bosinfrastructuur en bosbeheeractiviteiten om de instandhouding of het herstel van het boscysteem, de biodiversiteit of het traditionele boslandschap te bevorderen, de bodemkwaliteit te behouden en te verbeteren en voor een evenwichtige en gezonde boomgroei te zorgen.
- (68) De aanleg van de bosinfrastructuur moet de begunstigden van de steun in staat stellen vervolgens specifieke natuurbeheeractiviteiten op bosgronden uit te voeren of te verbeteren. Deze activiteiten hebben tot doel de milieu- en beschermingsfunctie van het bos in stand te houden en te verbeteren. De bosbouwmaatregelen zijn beschreven in cluster "II.1 Opgaande begroeiing (bomen en struiken)" en cluster "IV.5 Natuurbos" van de catalogus en hebben als doel de bossen en de vegetatie te herstellen en te ontwikkelen. Zij dragen rechtstreeks bij aan de instandhouding of het herstel van de milieu-, beschermings- en recreatiefunctie van het bos, de biodiversiteit en de gezondheid van het bos als ecosysteem. Het bos bestaat voor een bepaald percentage uit een of meer inheemse bomen. Het percentage en de soorten zijn o.a. afhankelijk van het ontwikkelingsstadium en de doelstellingen van het bos.
- (69) De steun dekt de kosten voor gebiedsaanleg die zijn gemaakt overeenkomstig de natuurdoelstellingen en de criteria van de geldige beleidsdocumenten en/of van de steunregelingen die door de desbetreffende steunverlenende autoriteiten zijn opgesteld.
- (70) De bosbouwinvesteringen zijn van niet-productieve aard. De Nederlandse autoriteiten hebben bevestigd dat geen steun wordt verleend voor bedrijven uit de houtsector, commercieel levensvatbare houtwinning, het vervoer van hout of de verwerking van hout of andere bosrijdommen tot producten of tot energiebronnen. Tevens is bevestigd dat geen steun wordt verleend voor het kappen van bomen waarvan het hoofddoel de commercieel levensvatbare houtwinning is, en evenmin voor herbebossing waarbij de gekapte bomen door soortgelijke exemplaren worden vervangen.
- (71) Onder natuurbeheer vallende activiteiten in bossen zijn onder meer het planten, snoeien, uitdunnen en kappen van bomen en het verwijderen van omgevallen, zieke en dode bomen en andere vegetatie met als doel bij te dragen tot het behoud of het herstel van het boscysteem. Bij andere maatregelen gaat het om steun in de bosbouwsector voor de verbetering van de bodemkwaliteit in bossen en voor een evenwichtige en gezonde boomgroei, of voor het herstel en het onderhoud van natuurlijke paden, landschapselementen en -kenmerken en van de natuurlijke habitat van dieren.
- (72) De Nederlandse autoriteiten hebben aangetoond dat de maatregelen die betrekking kunnen hebben op bodemverbeterend bemesten, andere behandelingen voor het behoud van het natuurlijke evenwicht, uitdunning van te dichte vegetatie en werkzaamheden om voor voldoende waterberging en goede drainering te

zorgen, geen negatieve effecten op het ecosysteem hebben en dat de maatregelen de biodiversiteit niet doen afnemen, er niet toe leiden dat voedingsstoffen wegsijpelen en geen negatieve invloed hebben op natuurlijke waterecosystemen of waterbeschermingsgebieden. In tegendeel, een geringe en eenmalige gift van een mix van ruige mest, strodeeltjes en insecten leveren een belangrijke bijdrage aan de biodiversiteit, vooral als voedingsbron voor jonge vogels. Een beperkt gebruik van kunstmest kan plaatsvinden om een gewenst niveau van de ecologische toestand te handhaven. Bovendien wordt in het betreffende gebied drainage ingezet om het waterbergend vermogen te vergroten, een optimaal waterpeilbeheer te realiseren en de waterkwaliteit te verbeteren, met als doel ontwatering en mineralisatie te verminderen. Alvorens te worden goedgekeurd, verifieert de adviescommissie dat er geen negatieve milieu effecten zijn.

- (73) Voorts hebben de Nederlandse autoriteiten bevestigd dat geen steun wordt verleend voor de uitvoering van de habitatrichtlijn<sup>20</sup> of de vogelrichtlijn<sup>21</sup>.
- (74) De maximale steunintensiteit voor investeringsmaatregelen in bossen bedraagt 100 % van de subsidiabele kosten (punt (23)). De maximale vergoeding voor natuuronderhoudsactiviteiten in bossen bedraagt 100 % van de in de catalogus vastgestelde standaardtijd en -kosten (punt (23)). De steun wordt per activiteit berekend op basis van marktconforme prijzen. Alle inkomsten uit bijproducten, bijvoorbeeld hakhout, worden in mindering gebracht op de steun voor bosnatuurbeheer.

#### *2.7.5.4. Agromilieuklimaatverbintenissen*

- (75) Tot de nu aangemelde catalogusmaatregelen behoren agromilieuverbintenissen die worden aangegaan door landbouwers die actief zijn in de primaire landbouwproductie. De Nederlandse autoriteiten hebben verzekerd dat die maatregelen niet verplicht zijn en dat de landbouwers er vrijwillig aan kunnen deelnemen. Deze maatregelen zijn vergelijkbaar met de steun voor dergelijke activiteiten in het kader van de catalogus die door de Commissie werd goedgekeurd in de staatssteunzaken N 577/2006 en N 323/2010, behalve wat betreft de nu aangemelde wijzigingen met betrekking tot de toevoeging van het subcluster "I.8 Bedrijfsysteem" als onderdeel van cluster I "Natuur op landbouwgronden" (sectie 2.7.4.1), de verbreiding van het toepassingsgebied (sectie 2.7.4.3) en de looptijd (sectie 2.7.4.4). De laatste twee uitbreidingen zijn op alle maatregelen van de catalogus van toepassing.
- (76) De catalogus wil laten zien dat de steun enkel zal dienen voor vrijwillige verbintenissen die verder gaan dan de krachtens titel VI, hoofdstuk I, van Verordening (EU) nr. 1306/2013 vastgestelde toepasselijke dwingende normen, de krachtens artikel 4, lid 1, onder c), ii) en iii), van Verordening (EU) nr. 1307/2013 vastgestelde toepasselijke criteria en minimumactiviteiten en de toepasselijke minimumvereisten voor het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen en andere toepasselijke dwingende voorschriften die bij nationaal recht zijn vastgesteld. Bijlage A bij de catalogus geeft een overzicht

---

<sup>20</sup> Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PB L 206 van 22.7.1992, blz. 7).

<sup>21</sup> Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (PB L 20 van 26.1.2010, blz. 7).

van de eisen voor een goede landbouw- en milieuconditie (GLMC) en de toepasselijke Nederlandse regels die de baseline vormen voor de verplicht verdergaande maatregelen. Daarin staan ook de in de nationale wetgeving vastgestelde minimumeisen inzake meststoffen, gewasbeschermingsmiddelen en andere toepasselijke milieu- en natuuronderwerpen<sup>22</sup>. De toepasselijke GLMC-eisen zijn: GLMC 3 (bescherming van grondwater tegen verontreiniging), GLMC 5 (tegengaan van erosie), GLMC 6 (handhaving van het gehalte aan organische stof in de bodem) en GLMC 7 (instandhouding van landschapselementen). In bijlage B bij de catalogus zijn alle toepasselijke baselines bijeengebracht per cluster (akkers, vegetatie, landschap enz.).

- (77) De Nederlandse autoriteiten hebben verklaard dat de ondernemingen die de concrete acties in het kader van de aangemelde catalogus uitvoeren, de daarvoor vereiste kennis en informatie krijgen (punt 2.7.5.5 van dit besluit).
- (78) De looptijd van de verbintenissen bedraagt vijf tot zeven jaar. De steunbedragen worden jaarlijks toegekend.
- (79) De Nederlandse autoriteiten hebben bevestigd dat de voorschriften inzake areaalgerelateerde betalingen die zijn vastgesteld in artikel 47 van Verordening (EU) nr. 1305/2013<sup>23</sup>, in acht worden genomen.
- (80) Verbintenissen om de veehouderij te extensiveren hebben betrekking op de activiteiten van subcluster "I.8 Bedrijfsysteem" (sectie 2.7.4.1) en moeten ten minste aan de volgende voorwaarden voldoen: a) om over- en onderbegrazing te voorkomen moet de volledige beweidde oppervlakte van het bedrijf worden beheerd en in stand gehouden en (b) bij het bepalen van de veedichtheid moet rekening worden gehouden met alle op het bedrijf grazende dieren dan wel, in het geval van een verbintenis om de wegsijpeling van nutriënten te beperken, met alle voor de betrokken verbintenis relevante dieren die op het bedrijf worden gehouden. Door de zelfvoorziening op het bedrijf van mest en voer in de gesloten kringloop wordt aan deze voorwaarden voldaan (punt (35)).
- (81) Op grond van de catalogus kunnen transactiekosten worden vergoed tot maximaal 20 % van de steun voor nieuwe agromilieuklimaatverbintenissen die worden aangegaan door kleine en middelgrote ondernemingen. Bij transactiekosten kan het gaan om het verzamelen van informatie, overleg met autoriteiten en het invullen van formulieren (aanvraagformulieren, vergunningsaanvragen enz.). In de catalogus is bepaald dat als een steunverlenende autoriteit reële transactiekosten wil vergoeden, zij die op overtuigende wijze moet aantonen, bijvoorbeeld door kostenvergelijkingen met bedrijven die geen dergelijke verbintenissen aangaan. De steunverlenende autoriteiten krijgen in de catalogus evenwel het advies om transactiekosten in principe niet te vergoeden.

---

<sup>22</sup> De in de bijlagen A en B bij de catalogus opgenomen toepasselijke nationale wetsbepalingen zijn: Wet natuurbescherming, Besluit gebruik meststoffen, Meststoffenwet, Uitvoeringsregeling Meststoffenwet, Activiteitenbesluit milieubeheer, Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden en Uitvoeringsregeling rechtstreekse betalingen GLB.

<sup>23</sup> Verordening (EU) nr. 1305/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 17 december 2013 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling (Elfpo) en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad (PB L 347 van 20.12.2013, blz. 487).

- (82) In de regel geldt dat de betalingen aan de begunstigen beperkt blijven tot de in bijlage II bij Verordening (EG) nr. 1305/2013 van de Raad vastgestelde maxima, zoals vereist in artikel 28, lid 8, van die verordening. Meer in het bijzonder zijn de maximumvergoedingen niet hoger dan de volgende bedragen: 600 EUR per hectare voor eenjarige gewassen, 900 EUR per hectare voor gespecialiseerde blijvende teelten en 450 EUR per hectare voor andere vormen van grondgebruik.
- (83) De Nederlandse autoriteiten hebben er evenwel op gewezen dat uitzonderingen mogelijk zijn waarbij de betalingen voor de uit de catalogus gekozen activiteiten deze maximumbedragen overschrijden, bijvoorbeeld bij grootschalige projecten voor het planten van bomen. Zij hebben verzekerd dat in geval van een hoger maximum bedrag de begunstigen slechts recht op een subsidie hebben als kan worden aangetoond dat de maatregelen een significant positief effect hebben op het milieu en leiden tot een verandering van de landbouwpraktijk. Dat moet worden aangetoond met bewijzen en argumenten. Voor een transparant beeld geeft de catalogus vervolgens een gedetailleerd overzicht van de kostenbestanddelen, die op de marktprijzen zijn gebaseerd.
- (84) De specifieke situatie van een intensieve, hoogproductieve landbouw in een dichtbevolkt land leidt in Nederland in een aantal gevallen tot een verlies aan inkomsten, dat hoger is dan de bovengenoemde drempelwaarden. Dit geldt voor een aantal beheeractiviteiten, bijvoorbeeld met betrekking tot moeilijk gelegen gebieden (kwetsbare of hellende terreinen waar alleen handarbeid mogelijk is), terreinen die alleen via het water kunnen worden bereikt, incidenteel beheer dat slechts om de 10 of 25 jaar plaatsvindt, en activiteiten in een groter gebied (beheer van molens en graslandbeheer). De adviescommissie onderzoekt de rechtvaardiging van de hogere steunbedragen, indien toegepast in de steunregelingen van de steunverlenende autoriteiten, alvorens ze goed te keuren.
- (85) Het steunbedrag is gebaseerd op extra kosten, gedeerde inkomsten en transactiekosten (punt (81)). Voor de inkomstenderving is uitgegaan van de productiederving als gevolg van het uitvoeren van natuurbeheermaatregelen, de toename van arbeid en het saldo van exploitatie (opbrengsten minus kosten) van alle gewassen die door de beheermaatregelen worden beïnvloed. De inkomstenderving als gevolg van agrarisch natuurbeheer wordt berekend aan de hand van gegevens van het praktijkonderzoek. Daarbij wordt de situatie met een beheersubsidie vergeleken met een referentiebedrijf onder optimale omstandigheden. In Nederland zijn er voor bouwland verschillende tarieven voor klei- en zandgronden. De berekeningen van de steun zijn gebaseerd op de baseline en worden gemaakt door een onafhankelijke werkgroep.
- (86) Gegevens worden altijd op actuele onderzoeksgegevens gebaseerd en de berekeningen worden altijd doorgesproken met de onderzoekswereld. De onafhankelijke adviescommissie, die voor de catalogus is ingesteld, gaat eenmaal per jaar na of de catalogus en de steunbedragen in overeenstemming zijn met de wetenschappelijke kennis en gegevens. De adviescommissie wordt ondersteund door vertegenwoordigers van Wageningen University & Research te weten: Alterra, ASG, PPO en LEI. De adviescommissie adviseert BIJ12 op welke wijze de tarieven in de rekensystemen voor de vergoedingen moeten worden aangepast. De jaarlijkse herziening van de maximumtarieven gebeurt op basis van een gemiddelde over twee jaren, een termijn die is vastgesteld om de invloed van sterke prijsfluctuaties op de steunbedragen te beperken. Voor arbeid geldt het

tarief zoals vermeld in de collectieve arbeidsovereenkomst bosbouw en het tarief agrarische bedrijfsverzorging<sup>24</sup>.

#### 2.7.5.5. *Technische bijstand*

- (87) Technische bijstand die in de aangemelde catalogus is opgenomen in cluster "V Educatie en Professionalisering" is vergelijkbaar met de steun voor dergelijke activiteiten in het kader van de catalogus die door de Commissie werd goedgekeurd in de staatssteunzaken N 577/2006 en N 323/2010, behalve wat betreft de nu aangemelde wijzigingen met betrekking tot de verbreding van het toepassingsgebied (sectie 2.7.4.3) en de looptijd (sectie 2.7.4.4), die op alle maatregelen van de catalogus van toepassing zijn. Hierbij gaat het om opleiding op het gebied van agromilieuklimaatactiviteiten die wordt geboden aan landbouwers die in de primaire landbouwproductie actief zijn.
- (88) De educatie- en opleidingskosten kunnen worden vergoed tot 100 % van de reële kosten van arbeid en materiaal. De steun wordt verstrekt in de vorm van gesubsidieerde diensten, wordt aangeboden door landbouwcollectieven of agrarische natuurverenigingen en wordt niet toegekend in de vorm van rechtstreekse betalingen aan de landbouwers. De Nederlandse autoriteiten hebben bevestigd dat de verenigingen die acties inzake kennisoverdracht en voorlichting aanbieden, over gekwalificeerd en regelmatig bijgeschoold personeel beschikken.
- (89) De Nederlandse autoriteiten hebben bevestigd dat de steun beschikbaar is voor alle bedrijven die daarvoor in het betrokken gebied in aanmerking komen, ongeacht of zij lid zijn van de dienstverlenende vereniging, en dat de bijdrage van niet-leden zich beperkt tot de kosten van de dienstverlening.
- (90) Voor de kosten die voor de activiteiten (voornamelijk opleiding, demonstratieactiviteiten en voorlichtingsacties) moeten worden gemaakt, zal steun worden verleend tot 100 % van de in aanmerking komende kosten.
- (91) Ook kan bijstand worden verleend aan landbouwers die op hun bedrijf bezoekers ontvangen en voor hen voorlichtingsactiviteiten organiseren (cluster "V Educatie en Professionalisering" in bijlagen D en L bij de catalogus). Vergoedingen kunnen worden verleend tot 100 % van de werkelijke kosten.
- (92) De Nederlandse autoriteiten hebben bevestigd dat de in punt (91) vermelde (niet-agrarische) activiteiten zullen worden gefinancierd op grond van de algemene de-minimisverordening (Verordening (EU) nr. 1407/2013)<sup>25</sup>.

---

<sup>24</sup> Het gaat om de volgende relevante tarieven: KVEM ("Kilo Voeder Eenheid melk"), kunstmest, arbeid, opbrengstprijzen akkerbouw en machines en werktuigen.

<sup>25</sup> Verordening (EU) nr. 1407/2013 van de Commissie van 18 december 2013 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun. Deze voortzetting van de toepassing van de de-minimissteun is in overeenstemming met de punten (82) en (83) van Besluit C(2007) 586 van de Commissie van 19 februari 2007 in zaak N 577/2006 "Catalogus Groenblauwe Diensten", waarin de Nederlandse autoriteiten hebben verzekerd dat deze (niet-agrarische) activiteiten zullen worden gefinancierd op basis van Verordening (EG) nr. 1998/2006 van de Commissie van 15 december 2006 betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het Verdrag op de-minimissteun.

## **2.8. Cumulatie en overcompensatie**

- (93) De Nederlandse autoriteiten hebben bevestigd dat steun onder de catalogus niet kan worden gecumuleerd met steun van andere instrumenten voor natuurbeheer, zoals het SNL of het POP (punt (40)). In plaats daarvan geldt de steun voor maatregelen uit de catalogus juist voor gebieden die niet onder andere steuninstrumenten voor natuurbeheer vallen. De Nederlandse autoriteiten hebben ook bevestigd dat de steun in het kader van de catalogus kan worden gecumuleerd met steun van andere lokale, regionale, nationale of Europese programma's om dezelfde kosten te dekken.
- (94) In het laatste geval hebben de Nederlandse autoriteiten maatregelen genomen om cumulatie van steun te beperken en overcompensatie te voorkomen. Aanvragers moeten in de steunaanvraag aangeven of zij in aanmerking komen voor andere subsidies voor dezelfde activiteit. In het geval dat de subsidie onder de catalogus met andere subsidie voor dezelfde in aanmerking komende kosten wordt gecumuleerd, wordt het totale subsidiebedrag zodanig beperkt dat het de steunplafonds, de hoogste steunintensiteit en het hoogste steunbedrag op grond van de toepasselijke Europese voorschriften niet overschrijdt. Bovendien toetst de Adviescommissie Groenblauwe Diensten<sup>26</sup> deze aspecten voordat steun op basis van de catalogus wordt toegekend.
- (95) De Nederlandse autoriteiten hebben gegarandeerd dat overcompensatie is uitgesloten omdat de maximumprijzen op transparante wijze worden vastgesteld, regelmatig aan de marktprijzen worden aangepast en gekoppeld zijn aan een werkmethode die ook het maximumaantal arbeidsuren die de activiteit mag duren, vastlegt. De voor de uitvoering van de maatregelen geselecteerde activiteiten mogen slechts eenmaal worden gecompenseerd. In de praktijk is het met de onlinecatalogus mogelijk bij het kiezen van de maatregelen automatisch de maximale vergoeding te berekenen.

## **2.9. Stimulerend effect en steun aan grote ondernemingen**

- (96) Krachtens de aangemelde catalogus moet een onderneming die steun wenst te ontvangen, een steunaanvraag indienen, met daarin op zijn minst de naam van de aanvrager en de grootte van de onderneming, een beschrijving van het project of de activiteit, met vermelding van de locatie en de start- en einddatum, het vereiste steunbedrag en de in aanmerking komende kosten. In de aangemelde catalogus is bepaald dat geen steun zal worden toegekend indien het project of de activiteiten van start zijn gegaan vóór de indiening van de steunaanvraag bij de nationale autoriteiten.
- (97) De catalogus is voornamelijk gericht op kleine en middelgrote ondernemingen, maar sluit steunverlening aan grote ondernemingen niet uit. De Nederlandse autoriteiten hebben bevestigd dat grote ondernemingen in hun bij de steunverlenende autoriteit ingediende steunaanvraag een beschrijving moeten geven van de situatie zonder steun en deze situatie moeten staven met bewijsstukken, die door de steunverlenende autoriteit op geloofwaardigheid zullen worden gecontroleerd.

---

<sup>26</sup> Zie voetnoot 11.

- (98) De Nederlandse autoriteiten hebben verzekerd dat de investeringen in natuurgebieden en natuurlijk erfgoed structuur geven aan het natuurgebied, bijdragen tot het halen van milieu- en landschapsdoelstellingen, en van niet-productieve aard zijn. De steun mag niet meer bedragen dan de reële kosten van de begunstigde, die bovendien in overeenstemming moeten zijn met de door de steunverlenende autoriteit vastgestelde natuurdoelstellingen. Aangezien de investeringen niet leiden tot een stijging van de waarde of de rentabiliteit van het bedrijf, wordt een negatieve impact op de concurrentie en de handel voorkomen.
- (99) In de catalogus is bepaald dat, indien de aanvrager een grote onderneming is, het maximale steunbedrag wordt beperkt aan de hand van de "nettomeerkosten"-benadering, zoals omschreven in de punten 95, 96 en 97 van de richtsnoeren.

## **2.10. Overige toezeggingen**

- (100) De catalogus bevat een herzieningsclausule die garandeert dat agromilieuklimaatacties in het kader waarvan verbintenissen zijn aangegaan die verder gaan dan de in afdeling 1.1.5.1 van de richtsnoeren bedoelde relevante dwingende normen, vereisten of verplichtingen, worden aangepast wanneer die normen, vereisten of verplichtingen worden gewijzigd.
- (101) Voor uit hoofde van afdeling 1.1.5.1 van de richtsnoeren verrichte agromilieuklimaatacties waarvan de looptijd langer is dan de programmeringsperiode voor plattelandsontwikkeling 2014-2020, bevat de catalogus een herzieningsclausule die ervoor zorgt dat de verbintenissen kunnen worden aangepast aan het voor de volgende programmeringsperiode geldende rechtskader.
- (102) Voorts is in de catalogus bepaald dat, als de begunstigde de in de punten (100) en (101) bedoelde aanpassingen niet aanvaardt of niet uitvoert, de verbintenis afloopt en het steunbedrag wordt verlaagd tot het bedrag dat overeenstemt met de periode tot het einde van de looptijd van de verbintenis.
- (103) De Nederlandse autoriteiten hebben zich ertoe verbonden om de onderhavige steunregeling na het verstrijken van de momenteel van kracht zijnde staatssteunregels aan de toekomstige staatssteunregels aan te passen zodra die van toepassing worden.
- (104) De Nederlandse autoriteiten hebben de Commissie meegedeeld dat, ter nakoming van het transparantievereiste, de steunregelingen, de identiteit van de steunverlenende autoriteit en individuele steuntoekenningen van meer dan 60 000 EUR zullen worden bekendgemaakt via de module "State Aid Transparency" op de volgende webpagina: <https://webgate.ec.europa.eu/competition/transparency/public/search/home/><sup>27 28</sup>.

---

<sup>27</sup> Deze link staat ook op de website van "Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)": <http://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/subsidiesspelregels/publicatieplicht>.

<sup>28</sup> De Nederlandse autoriteiten rapporteren jaarlijks ook aan de Commissie door middel van de SARI-IT-applicatie ("State Aid Reporting Interactive") over de voortgang van de regeling en de steun voor de bijzondere situaties met verhoogde steunbedragen, zoals vermeld in punt (39) en voetnoot 15.



### 3. BEOORDELING

#### 3.1. Is er sprake van steun in de zin van artikel 107, lid 1, VWEU?

- (105) In artikel 107, lid 1, VWEU is het volgende bepaald: "Behoudens de afwijkingen waarin de Verdragen voorzien, zijn steunmaatregelen van de staten of in welke vorm ook met staatsmiddelen bekostigd, die de mededinging door begunstiging van bepaalde ondernemingen of bepaalde producties vervalsen of dreigen te vervalsen, onverenigbaar met de interne markt, voor zover deze steun het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig beïnvloedt".
- (106) Om als steun in de zin van deze bepaling te worden aangemerkt, moet bijgevolg aan elk van de volgende voorwaarden zijn voldaan: i) de maatregel is toerekenbaar aan de staat en wordt uit staatsmiddelen bekostigd; ii) de maatregel kent een voordeel toe aan de ontvanger; iii) dat voordeel is selectief, en iv) de maatregel vervalst de mededinging of dreigt deze te vervalsen en heeft een ongunstige invloed op het handelsverkeer tussen de lidstaten.
- (107) De onderhavige regeling biedt een voordeel aan de begunstigden, is toe te rekenen aan de staat en wordt gefinancierd met staatsmiddelen (punt (6)). De aangemelde regeling is selectief omdat andere ondernemingen in de landbouwsector of andere sectoren die zich, gelet op de doelstelling van de betrokken regeling, in een vergelijkbare juridische en feitelijke situatie bevinden, niet voor steun in aanmerking komen en bijgevolg niet hetzelfde voordeel zullen genieten. De aangemelde regeling geeft dus slechts aan bepaalde ondernemingen (punt (7)) een selectief economisch voordeel, doordat zij hun concurrentiepositie op de markt versterkt. Volgens de jurisprudentie van het Hof van Justitie wijst louter het feit dat de concurrentiepositie van een onderneming wordt versterkt ten opzichte van andere, concurrerende ondernemingen, door deze onderneming een economisch voordeel te geven dat die anders bij de normale bedrijfsuitoefening niet zou hebben gekregen, op een mogelijke verstoring van de concurrentie<sup>29</sup>.
- (108) Volgens de jurisprudentie van het Hof van Justitie blijkt steun aan een onderneming het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig te beïnvloeden wanneer die onderneming actief is op een markt die openstaat voor handelsverkeer binnen de EU<sup>30</sup>. De begunstigden van de steun zijn actief op een markt, de sectoren landbouw en bosbouw, waar handelsverkeer binnen de EU plaatsvindt<sup>31</sup>. Deze sector wordt gekenmerkt door concurrentie op EU-niveau en is bijgevolg vatbaar voor de gevolgen van maatregelen ten gunste van de productie

---

<sup>29</sup> Arrest van het Hof van 17 september 1980 in zaak C-730/79, *Philip Morris Holland BV tegen Commissie van de Europese Gemeenschappen*, ECLI EU:C:1980:209.

<sup>30</sup> Zie met name het arrest van het Hof van 13 juli 1988 in zaak 102/87, *Franse Republiek tegen Commissie van de Europese Gemeenschappen*, ECLI EU:C:1988:391.

<sup>31</sup> De Nederlandse export en import van landbouwproducten binnen de EU vertegenwoordigde in 2016 een waarde van respectievelijk 66 210,3 miljoen EUR en 31 803,5 miljoen EUR. Bron: Europese Commissie, Landbouwstatistiek, factsheet lidstaten-juni 2017, Nederland. Beschikbaar op: [http://ec.europa.eu/agriculture/statistics/factsheets/pdf/nl\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/agriculture/statistics/factsheets/pdf/nl_en.pdf). In 2016 werd in de Europese Unie 349 121 700 kubieke meter rondhout geproduceerd, waarvan ongeveer 26 miljoen ton met een waarde van meer dan 2,2 miljard EUR tussen de EU-lidstaten werd verhandeld. Bron: Databank van Eurostat, "Roundwood production and trade", update van 15 januari 2018.

in een of meer lidstaten. Derhalve kan de onderhavige regeling de mededinging verstoren en het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig beïnvloeden.

- (109) Gezien het bovenstaande is aan de voorwaarden van artikel 107, lid 1, VWEU voldaan. Daarom kan worden geconcludeerd dat de voorgestelde regeling staatssteun vormt in de zin van dat artikel. De steun kan slechts als verenigbaar met de interne markt worden beschouwd indien die steun in aanmerking komt voor een van de uitzonderingen waarin het VWEU voorziet.

### **3.2. Wettigheid van de steun – toepassing van artikel 108, lid 3, VWEU**

- (110) De catalogus is op 3 juli 2017 bij de Commissie gemeld. Hij is nog niet ten uitvoer gelegd. Nederland heeft bijgevolg voldaan aan zijn verplichting op grond van artikel 108, lid 3, VWEU.

### **3.3. Verenigbaarheid van de steun**

#### *3.3.1. Toepassing van artikel 107, lid 3, onder c), VWEU*

- (111) Op grond van artikel 107, lid 3, onder c), VWEU kunnen steunmaatregelen om de ontwikkeling van bepaalde vormen van economische bedrijvigheid of van bepaalde regionale economieën te vergemakkelijken, als verenigbaar met de interne markt worden beschouwd mits de voorwaarden waaronder het handelsverkeer plaatsvindt daardoor niet zodanig worden veranderd dat het gemeenschappelijk belang wordt geschaad.
- (112) Om voor deze uitzondering in aanmerking te komen, moet de steun voldoen aan de toepasselijke regels van de Unie inzake staatssteun. De steunmaatregelen die niet onder de richtsnoeren vallen, worden in onderstaande sectie 3.3.3 rechtstreeks beoordeeld op grond van artikel 107, lid 3, VWEU en, naar analogie, de richtsnoeren.

#### *3.3.2. Toepassing van de richtsnoeren*

- (113) De volgende afdelingen van de richtsnoeren zijn van toepassing op de aangemelde regeling:
- afdeling 1.1.1.1 "Steun voor met de primaire landbouwproductie verband houdende investeringen in materiële activa of immateriële activa op landbouwbedrijven" met betrekking tot niet-productieve investeringen onder de maatregel "Natuurinvesteringen en natuurbeheer" (2.7.5.2).
  - afdeling 1.1.1.2 "Steun voor investeringen voor de instandhouding van cultureel en natuurlijk erfgoed op landbouwbedrijven" met betrekking tot investeringen voor natuurlijk erfgoed onder de maatregel "Natuurinvesteringen en natuurbeheer" (2.7.5.2).
  - afdeling 1.1.5.1 "Steun voor agromilieuklimaatverbintenissen" met betrekking tot de maatregel "Agromilieuklimaatverbintenissen" (2.7.5.4).
  - afdeling 1.1.6 "Steun voor het opvangen van nadelen in verband met Natura 2000-gebieden en met de kaderrichtlijn water" met betrekking tot het nieuwe toegevoegde cluster "VI Cluster Blauwe diensten op landbouwgronden" (2.7.4.2).

- afdeling 1.1.10.1 "Steun voor acties inzake kennisoverdracht en voorlichting" met betrekking tot de maatregel "Technische bijstand" (2.7.5.5).
- afdeling 1.2.2.1 "Sluiting van capaciteit om dier-, plant- of volksgezondheidsredenen, sanitaire, ethische of milieuredenen" met betrekking tot de maatregel "Functiewijziging" (2.7.5.1).
- afdeling 2.8 "Andere steun voor de bosbouwsector waarmee milieu-, beschermings- en recreatiedoeleinden worden nagestreefd" met betrekking tot de maatregel "Natuurinvesteringen en natuurbeheer in bosgebieden" (2.7.5.3).
- afdeling 2.8.1 "Steun voor specifieke bosbouwacties en -interventies die vooral ten doel hebben bij te dragen tot het behoud of het herstel van het bosecosysteem en de biodiversiteit of het traditionele landschap" met betrekking tot de maatregel "Natuurinvesteringen en natuurbeheer in bosgebieden" (2.7.5.3);
- afdeling 2.8.2 "Steun in de bosbouwsector voor de instandhouding en de verbetering van de bodemkwaliteit en voor een evenwichtige en gezonde boomgroei" met betrekking tot de maatregel "Natuurinvesteringen en natuurbeheer in bosgebieden" (2.7.5.3).
- afdeling 2.8.3 "Steun in de bosbouwsector voor het herstel en het onderhoud van natuurlijke paden, landschapselementen en -kenmerken en van de natuurlijke habitat van dieren", met betrekking tot de maatregel "Natuurinvesteringen en natuurbeheer in bosgebieden" (2.7.5.3).

De Commissie zal daarom hieronder onderzoeken of de aangemelde regeling aan de gemeenschappelijke beoordelingsbeginselen van de richtsnoeren en aan de specifieke bepalingen van de afdelingen 1.1.1.1, 1.1.1.2, 1.1.5.1, 1.1.6, 1.1.10.1, 1.2.2.1, 2.8, 2.8.1, 2.8.2 en 2.8.3 van deel II van de richtsnoeren voldoet.

### 3.3.2.1. Gemeenschappelijke beoordelingsbeginselen

- (114) Overeenkomstig de punten 43 en 44 van de richtsnoeren hebben de maatregelen van de catalogus tot doel een efficiënt en duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen te bevorderen om tot intelligente en duurzame groei in de Nederlandse landbouwsector te komen, en wel door landbouwers te stimuleren landbouwgrond om te zetten in natuurgebied, dat onder druk staat door beperkingen op het gebied van milieu en dierenwelzijn, door agromilieuklimaatacties op landbouwgrond en door het verlenen van technische steun aan landbouwers die verbintenissen uitvoeren. De hiermee gepaard gaande daling van de productiecapaciteit zal bovendien ten goede komen aan de bedrijven die actief blijven in de sector, en zal bijgevolg bijdragen tot de volgende GLB-doelstellingen: stimuleren van een concurrerende landbouw en duurzaam beheer van de natuurlijke hulpbronnen en klimaatactie. De investerings- en beheermaatregelen in de natuur in het kader van de catalogus dragen bij aan een duidelijk omschreven doelstelling van gemeenschappelijk belang, namelijk de ontwikkeling, instandhouding en verbetering van de biodiversiteit en de ecosystemen (de punten (3), (11) en (199)). Overeenkomstig punt 10 van de richtsnoeren dragen de investerings- en beheeractiviteiten in de natuur die de beheerders van landbouw- of bosgrond verrichten, met name bij aan het herstel,

de instandhouding en de verbetering van ecosystemen die met de landbouw en de bosbouw verbonden zijn, terwijl de maatregel inzake technisch bijstand de overdracht van kennis op het gebied van agromilieuklimaatverbintenissen bevordert (punt (87)).

- (115) Overeenkomstig punt 52 van de richtsnoeren beoordelen de Nederlandse autoriteiten de milieugevolgen van de maatregelen van de catalogus en tonen zij aan dat die maatregelen niet leiden tot een inbreuk op de toepasselijke milieubeschermingswetgeving van de Unie. Volgens de Nederlandse autoriteiten zal het milieu geen schade ondervinden van de omzetting van landbouwgrond in natuurgebied, van de natuurinvesteringen of van de beheeractiviteiten, en zullen de nieuwe landbouwactiviteiten in overeenstemming zijn met de toepasselijke milieuregelgeving van Nederland en van de Unie. Deze vrijwillig aangegane verbintenissen leveren juist een positieve, prominente bijdrage aan de gewenste milieu- en natuurdoelstellingen van de betrokken gebieden.
- (116) Overeenkomstig de punten 53 en 54 van de richtsnoeren kan met staatssteun een doelstelling van gemeenschappelijk belang worden gehaald indien die steun gericht is op het corrigeren van een marktfalen. Om dat aan te tonen, moeten de lidstaten eerst het probleem identificeren.
- (117) Wegens het falen van de markt zijn volgens de Nederlandse autoriteiten voor de onderhavige catalogus maatregelen overheidsmaatregelen nodig om de omzetting van landbouwgrond in natuurgebied te stimuleren en aan te zetten tot het verrichten van investeringen en beheeractiviteiten in de natuur. Wegens de lage inkomsten en de hoge kosten die met natuurbescherming en -herstel gepaard gaan, is staatssteun nodig om eigenaren aan te moedigen deel te nemen aan de onderhavige catalogusmaatregelen, die een positieve bijdrage leveren aan milieu, klimaat, natuurherstel en –bescherming (de punten (3) en (11)).
- (118) Overeenkomstig punt 55 van de richtsnoeren is de Commissie van mening dat de markt in het geval van steunmaatregelen die aan de specifieke voorwaarden van deel II van de richtsnoeren voldoen, de verwachte doelstellingen niet zonder overheidsmaatregelen verwezenlijkt. Daarom moet dergelijke steun worden beschouwd als noodzakelijk voor het bereiken van de doelstellingen van gemeenschappelijk belang die in deel I, afdeling 3.1, van de richtsnoeren zijn omschreven. De maatregelen in het kader van de aangemelde regeling voldoen, zoals hieronder wordt aangetoond, aan de specifieke voorwaarden van de afdelingen 1.1.1.1, 1.1.1.2, 1.1.5.1, 1.1.6, 1.1.10.1, 1.2.2.1, 2.8, 2.8.1, 2.8.2 en 2.8.3 van deel II van de richtsnoeren wanneer de grondeigenaren landbouwers of bosgrondbezitters zijn, waarmee bijgevolg aan punt 55 van de richtsnoeren is voldaan. Andere grondeigenaren voldoen aan dezelfde voorwaarden, met als gevolg dat naar analogie ook voor dat type begunstigden is voldaan aan punt 55 van de richtsnoeren (zie sectie 3.3.3 hieronder). Voor de investeringen en beheeractiviteiten in de natuur die door andere grondbeheerders worden verricht, zijn ook overheidsmaatregelen nodig om de beheerders van natuurgrond aan te moedigen deze activiteiten op toereikende en coherente wijze te verrichten met het oog op de verwezenlijking van de milieudoelstellingen (de punten (3), (11), (123) en (218)) die de markt niet zelf kan verwezenlijken; bijgevolg voldoen deze activiteiten en begunstigden naar analogie aan punt 54 van de richtsnoeren (zie sectie 3.3.3 hieronder).

- (119) Krachtens de punten 56 en 57 van de richtsnoeren is steun geschikt als dezelfde bijdrage aan de doelstellingen van het GLB niet met andere, minder verstorende beleidsinstrumenten of andere, minder verstorende soorten steun kan worden geleverd, en als de steun voldoet aan de specifieke voorwaarden in de betrokken afdelingen van deel II van de richtsnoeren. De Nederlandse autoriteiten hebben laten weten dat momenteel geen andere, potentieel minder verstorende beleidsinstrumenten of soorten steun bestaan om in de gebieden die door de catalogus worden bestreken, de gewenste doelstellingen te bereiken (de punten (11), (40) en (93)). Bovendien voldoet de steun voor investeringen op landbouwbedrijven, agromilieumaatregelen, maatregelen met betrekking tot de kaderrichtlijn water, technische bijstand, de sluiting van productiecapaciteit en bosbouwactiviteiten aan de specifieke voorwaarden van de afdelingen 1.1.1.1, 1.1.1.2, 1.1.5.1, 1.1.6, 1.1.10.1, 1.2.2.1, 2.8, 2.8.1, 2.8.2 en 2.8.3 van deel II van de richtsnoeren (de onderstaande secties 3.3.2.2 tot en met 3.3.2.11). Bijgevolg is de Commissie van oordeel dat het hier om een geschikt beleidsinstrument gaat.
- (120) Wanneer in deel II van de richtsnoeren een specifieke vorm voor de steun is vastgelegd, voldoen de maatregelen van de catalogus aan die specifieke vorm (de onderstaande secties 3.3.2.2 tot en met 3.3.2.11); bijgevolg wordt er, overeenkomstig punt 60 van de richtsnoeren, van uitgegaan dat de vorm van de steun een geschikt steuninstrument is.
- (121) Met betrekking tot de bosbouwmaatregelen heeft Nederland aangetoond dat de milieu-, beschermings- en recreatiedoelstellingen onder hoofdstuk 2.8 van de richtsnoeren vallen en niet kunnen worden bereikt met de bosbouwmaatregelen van de hoofdstukken 2.1 tot en met 2.7 van de richtsnoeren (sectie 2.7.5.3 hierboven). Bijgevolg is voldaan aan punt 63 van de richtsnoeren.
- (122) De maatregelen inzake natuurinvesteringen en natuurbeheer worden overeenkomstig de door de overheidsinstanties opgestelde geldige beleidsdocumenten (punt (60)) door de grondbeheerders uitgevoerd met het oog op de ontwikkeling van een coherente natuurbeheerstructuur die de biodiversiteit op een aanvaardbaar niveau moet houden. De betalingen voor de activiteiten worden toegekend op basis van de daadwerkelijk gemaakte subsidiabele kosten of van standaardkosten en worden berekend voor elke vooraf omschreven activiteit (de punten (23) tot en met (26)), en wel op zodanige wijze dat overcompensatie en cumulatie van steun worden vermeden (de punten (93), (94) en (95)). Zo wordt gegarandeerd dat de subsidies evenredig zijn met de van de grondbeheerders vereiste inspanningen en de gemaakte kosten. Bijgevolg kan worden geconcludeerd dat de staatssteun een geschikt steuninstrument is en de geschikte vorm van steun biedt om in te spelen op wat in het kader van de regeling nodig is om de milieudoelstellingen ervan te halen.
- (123) Overeenkomstig punt 66 van de richtsnoeren heeft de regeling een stimulerend effect wanneer deze het gedrag van de ondernemingen zodanig verandert dat zij extra activiteiten ondernemen die aan de ontwikkeling van de sector bijdragen en die zij zonder de steun niet, of slechts in beperktere mate of op een andere wijze zouden hebben uitgevoerd. Aangezien landbouwers en andere grondbeheerders zonder de steunverlening weigerachtig zouden staan tegenover het uit productie nemen van landbouwgrond, en niet, of slechts in beperkte mate, natuurinvesteringen- en natuurbeheeractiviteiten zouden verrichten (zie de punten (3) en (11)), heeft de overheidsmaatregel een stimulerend effect.

- (124) Overeenkomstig de punten 70 en 71 van de richtsnoeren mag het project niet zijn gestart voordat de steunaanvraag bij de nationale autoriteiten is ingediend en moet die aanvraag op zijn minst het volgende bevatten: de naam van de aanvrager, de grootte van de onderneming, een beschrijving en de locatie van het project, de looptijd, het vereiste steunbedrag en de in aanmerking komende kosten. Zoals aangegeven in punt (96), is voldaan aan de in de punten 70 en 71 van de richtsnoeren vastgestelde voorwaarden ten aanzien van het stimulerende effect.
- (125) Overeenkomstig de punten 72 en 73 van de richtsnoeren moeten grote ondernemingen in hun aanvraag een beschrijving geven van de situatie zoals die zou zijn als geen steun werd verleend (contrafeitelijk scenario) en moet de steunverlenende autoriteit de geloofwaardigheid van dat scenario toetsen. Zoals aangegeven in punt (97), is aan deze voorwaarden voldaan.
- (126) Krachtens punt 82 van de richtsnoeren gaat de Commissie er in de regel van uit dat steun slechts evenredig is als het steunbedrag niet hoger is dan de in aanmerking komende kosten. De steun voor de verschillende maatregelen van de catalogus bedraagt niet meer dan 100 % van de in aanmerking komende kosten (de punten (46), (59), (63), (74), (91), (136), (149), (162), (172), (182), (196) en (201)). De steunbedragen voor de natuuractiviteiten worden vastgesteld op basis van de werkelijk gemaakte in aanmerking komende kosten of van standaardveronderstellingen betreffende de extra kosten, exclusief btw (punt (23)), waarvan alle elementen verifieerbaar zijn, gebaseerd zijn op met de nodige expertise opgestelde cijfers waarvan de bron duidelijk is aangegeven, en gedifferentieerd zijn om rekening te houden met de specifieke omstandigheden van de verschillende soorten grondbeheer (de punten (23), (24) en (25)), en voldoen derhalve naar analogie aan de vereisten van punt 93 van de richtsnoeren. De aangemelde steunbedragen worden daarom geacht correct te zijn berekend, gerechtvaardigd te zijn en in overeenstemming te zijn met de punten 82, 84, 85, 86 en 93 van de richtsnoeren, waarin is vastgesteld dat de steun wordt geacht evenredig te zijn indien de in aanmerking komende kosten juist zijn berekend en de maximale steunintensiteiten of maximale steunbedragen in acht worden genomen. Overeenkomstig punt 81 van de richtsnoeren is de vergoeding evenredig met het oog op het behalen van de gemeenschappelijke (langetermijn)doelstelling, namelijk een positief effect op het milieu. Bijgevolg wordt de steun voor de maatregelen van de catalogus evenredig geacht met wat in het kader van de regeling nodig is om de milieudoelstellingen ervan te halen.
- (127) Krachtens punt 84 van de richtsnoeren wordt aan de evenredigheidseisen voldaan als de in aanmerking komende kosten worden berekend overeenkomstig de in deel II van de richtsnoeren vastgestelde specifieke voorwaarden en de maximale steunintensiteiten voor het soort steun in acht worden genomen. Zoals in de onderstaande secties 3.3.2.2 tot en met 3.3.2.11 wordt aangetoond, voldoen de berekening van de in aanmerking komende kosten en de steunintensiteiten, wat de steuncategorieën van de onderhavige regeling betreft, aan de voorwaarden.
- (128) Investeringssteun die aan grote ondernemingen wordt verleend – wat het geval kan zijn in de regelingen die in het kader van de catalogus worden voorgelegd – moet krachtens de punten 95, 96 en 97 van de richtsnoeren beperkt blijven. In punt 97 van de richtsnoeren is bepaald dat de lidstaat ervoor moet zorgen dat het steunbedrag overeenstemt met de nettomeerkosten van de uitvoering van de investering in het betrokken gebied, vergeleken met het contrafeitelijke scenario

waarin geen steun wordt verleend. In dit verband wordt in punt 96 van de richtsnoeren uiteengezet welke methode moet worden gehanteerd, in combinatie met een limiet in de vorm van maximale steunintensiteiten, teneinde ervoor te zorgen dat het steunbedrag niet hoger uitkomt dan het minimum dat noodzakelijk is om het project voldoende winstgevend te maken. Uit punt (99) blijkt dat aan de voorwaarden van de punten 95, 96 en 97 van de richtsnoeren is voldaan.

- (129) De punten 99 en 100 van de richtsnoeren bevatten regels inzake de cumulatie van steun. Uit de punten (93) tot (95) volgt dat in de aangemelde catalogus regels zijn opgenomen om cumulatie van steun te beperken en overcompensatie van steun te voorkomen. De Nederlandse autoriteiten hebben bevestigd dat ingeval steun onder de catalogus wordt gecumuleerd met steunverlening door andere lokale, regionale, nationale of Unieregelingen voor dezelfde subsidiabele kosten, dezelfde activiteit of hetzelfde gebied, het totale subsidiebedrag, de steunplafonds en steunintensiteiten op grond van de toepasselijke Europese voorschriften (secties 3.3.2.2 tot en met 3.3.2.11) niet zal overschrijden. Derhalve is voldaan aan de punten (99) en (100) van de richtsnoeren.
- (130) Krachtens punt 113 van de richtsnoeren is het negatieve effect op de mededinging en de handel tot het minimum beperkt en heeft de steun positieve effecten op de ontwikkeling van de landbouwsector, als de steun voldoet aan de voorwaarden van deel II van de richtsnoeren en niet meer bedraagt dan de daarin vastgestelde toepasselijke maximale steunintensiteiten. De Nederlandse autoriteiten hebben laten weten dat momenteel geen andere, potentieel minder verstorende vormen van steun bestaan (punten (11) en (119)) en dat de investeringen in het kader van de onderhavige catalogus van niet-productieve aard zijn. Aangezien de activiteiten in verband met investeringen op landbouwbedrijven, de sluiting van productiecapaciteit, de agromilieuklimaatverbintenissen, de kaderrichtlijn water, de technische bijstand en de bosbouwactiviteiten voldoen aan de specifieke vereisten van de afdelingen 1.1.1.1, 1.1.1.2, 1.1.5.1, 1.1.6, 1.1.10.1, 1.2.2.1, 2.8, 2.8.1, 2.8.2 en 2.8.3 van deel II van de richtsnoeren, is het negatieve effect op de mededinging en de handel tot het minimum beperkt. Aangezien de door de gemeenten, waterschappen en provincies ondersteunde natuurinvestering- en natuurbeheeractiviteiten beperkt zijn qua geografische reikwijdte en bedrag (punt (63)) en van niet-productieve aard zijn (de punten (11), (61) en (62)), wordt het effect op de mededinging en de handel tussen lidstaten geacht beperkt te zijn (de punten (63), (117), (215), (216) en (218)).
- (131) Zoals aangegeven in punt (104), is voldaan aan het transparantievereiste van punt 128 van de richtsnoeren.
- (132) Volgens de catalogus zijn de volgende ondernemingen van deze steunregeling uitgesloten: ondernemingen in moeilijkheden op het moment van de toekenning van de steun in de zin van punt (35)15 van de richtsnoeren en ondernemingen ten aanzien waarvan een bevel tot terugvordering uitstaat ingevolge een eerder besluit van de Commissie waarin de steun onrechtmatig en onverenigbaar met de interne markt is aangemerkt (zie punt (8)). Bijgevolg is voldaan aan de voorwaarden van de punten 26 en 27 van de richtsnoeren.

3.3.2.2. Specifieke beoordeling volgens afdeling 1.1.1.1 van deel II van de richtsnoeren "Steun voor met de primaire landbouwproductie verband houdende investeringen in materiële activa of immateriële activa op

landbouwbedrijven" met betrekking tot niet-productieve investeringen onder de maatregel "Natuurinvesteringen en natuurbeheer" (2.7.5.2)

- (133) Bij de investeringssteun gaat het om steun voor eenmalige, niet-productieve investeringen in de natuur die de fysieke condities van de grond wijzigen met het oog op milieudoelstellingen, die niet uit het ELFPO wordt gefinancierd. Krachtens punt 435 van de richtsnoeren moet steun voor omzettingwerkzaamheden op pas gecreëerde natuurgrond worden beoordeeld aan de hand van de bepalingen inzake niet-productieve investeringen van afdeling 1.1.1.1 van deel II van de richtsnoeren. Punt 143, onder d), punt 144, onder e), en punt 154 van de richtsnoeren zijn van toepassing op dergelijke investeringen.
- (134) Overeenkomstig de in punt 143, onder d), van de richtsnoeren vermelde doelstelling moet de investering gericht zijn op de verwezenlijking van agromilieuklimaatdoelstellingen, waaronder die in verband met de staat van instandhouding van de biodiversiteit van soorten en habitats, en op de vergroting van de maatschappelijke belevingswaarde van een Natura 2000-gebied of van andere systemen met hoge natuurwaarde, voor zover het om niet-productieve investeringen gaat. Aangezien Nederland heeft aangegeven dat de aangemelde investeringen inderdaad voor dit doel bestemd zijn (de punten (3), (11), (59) en (61)), is voldaan aan de voorwaarde van punt 143, onder d), van de richtsnoeren.
- (135) Volgens de aangemelde catalogus dient de steun ter dekking van subsidiabele uitgaven voor niet-productieve investeringen in verband met de in punt 143, onder d), van de richtsnoeren bedoelde doelstellingen; deze uitgaven stemmen overeen met de categorie in aanmerking komende kosten van punt 144, onder e). Bijgevolg is voldaan aan de voorwaarde van punt 144, onder e), van de richtsnoeren.
- (136) Overeenkomstig punt 154 van de richtsnoeren mag de steunintensiteit voor niet-productieve investeringen niet hoger liggen dan 100 % van de in aanmerking komende kosten. Volgens de door Nederland aangemelde catalogus wordt aan deze voorwaarde voldaan (punt (59)).
- (137) Gezien het bovenstaande is de Commissie van oordeel dat met name is voldaan aan de voorschriften inzake de verenigbaarheid van de steun voor niet-productieve investeringen.
- (138) Voorts houden de investeringen in natuur en landschap geen verband met die als bedoeld in punt 134 van de richtsnoeren, waar staat dat, wanneer een gemeenschappelijke marktordening die uit het Europees Landbouwgarantiefonds (ELGF) gefinancierde regelingen inzake rechtstreekse steunverlening omvat, productiebeperkingen of beperkingen op de steunverlening door de Unie oplegt op het niveau van de individuele ondernemingen, bedrijven of verwerkingsbedrijven, geen staatssteun mag worden verleend voor investeringen waardoor de productie zou uitkomen boven het op grond van die beperkingen toegestane niveau. Gezien de aard van de in het kader van de catalogus aangemelde investeringen wordt deze voorwaarde als vervuld beschouwd.
- (139) In punt 136 van de richtsnoeren is bepaald dat de investeringen verband moeten houden met de primaire landbouwproductie en moeten worden gedaan op landbouwbedrijven. De investeringen in het kader van de aangemelde regeling



worden door landbouwers gedaan (de punten (7) en (58)), waarmee bijgevolg aan deze voorwaarde is voldaan. Tevens komen krachtens de aangemelde steunregeling evenwel ook andere grondbeheerders in aanmerking voor steun voor dergelijke investeringen (sectie 3.3.3 hieronder).

- (140) De punten 137 tot en met 142 van de richtsnoeren doen hier niet ter zake aangezien de betrokken investeringen geen verband houden met de productie, op het bedrijf, van biobrandstoffen of van energie uit hernieuwbare bronnen (punt (23)).
- (141) Overeenkomstig punt 145 van de richtsnoeren mag geen steun worden toegekend in verband met in punt 145, onder a) tot en met f), genoemde kosten. Aangezien de steun in het kader van de catalogus wordt toegekend voor niet-productieve investeringen (punt (11)) en niet voor de in punt 145 genoemde kosten, is aan deze voorwaarde voldaan.
- (142) Aangezien het niet de bedoeling is om in het kader van de aangemelde regeling steun te verlenen voor in de punten 146 tot en met 151 van de richtsnoeren vermelde aankopen en investeringen, zijn die punten niet van toepassing.
- (143) Aangezien de situaties waarop de in de punten 152, 153 en 155 van de richtsnoeren bedoelde steunintensiteiten betrekking hebben, hier niet gelden, zijn die punten niet van toepassing op de onderhavige regeling.
- (144) Gezien het bovenstaande is de Commissie van oordeel dat is voldaan aan de voorwaarden betreffende de verenigbaarheid van steun voor met de primaire landbouwproductie verband houdende investeringen in materiële activa of immateriële activa op landbouwbedrijven.

3.3.2.3. Specifieke beoordeling volgens afdeling 1.1.1.2 van deel II van de richtsnoeren "Steun voor investeringen voor de instandhouding van cultureel en natuurlijk erfgoed op landbouwbedrijven" met betrekking tot investeringen voor natuurlijk erfgoed onder de maatregel "Natuurinvesteringen en natuurbeheer" (2.7.5.2)

- (145) Zoals aangegeven in punt (54), is de steun voor investeringen voor de instandhouding van natuurlijk erfgoed reeds eerder goedgekeurd in het kader van de catalogus en van andere Nederlandse regelingen inzake natuurbeheer (punt (55)). De onderhavige regeling bevat louter technische wijzigingen van de catalogus, die vermeld zijn in sectie 2.7.4 van dit besluit.
- (146) Zoals vereist in punt 156 van de richtsnoeren is aan de in punt 134 vastgestelde algemene voorwaarde voor investeringssteun voldaan, aangezien de investeringen niet-productief van aard zijn en niet tot een verhoging van de productiecapaciteit leiden (punt (61)).
- (147) Volgens de punten 156 en 157 van de richtsnoeren mag steun voor investeringen voor de instandhouding van natuurlijk erfgoed slechts worden verleend aan ondernemingen die actief zijn in de primaire landbouwproductie. De investeringen in het kader van de aangemelde regeling worden door landbouwers gedaan die actief zijn in de primaire landbouwproductie (de punten (7) en (58)),

waarmee aan deze voorwaarde is voldaan. Steun voor andere grondbeheerders voor dergelijke investeringen is beoordeeld hieronder in sectie 3.3.3.

- (148) Krachtens punt 158 van de richtsnoeren moet de steun worden verleend voor cultureel en natuurlijk erfgoed in de vorm van natuurlijke landschappen en gebouwen dat door de bevoegde overheidsinstanties van de lidstaat formeel als natuurlijk erfgoed is erkend. Volgens de informatie die de lidstaat heeft verstrekt, is aan deze voorwaarde voldaan (punt (60)).
- (149) Overeenkomstig punt 159 van de richtsnoeren worden de kosten van de instandhouding van natuurlijk erfgoed als subsidiabel beschouwd als zij verband houden met investeringen in materiële activa of met kapitaalwerken. Krachtens punt 160, onder e), mag de steunintensiteit oplopen tot 100 % en overeenkomstig punt 160, onder f), moet de steun voor kapitaalwerken beperkt blijven tot 10 000 EUR per jaar. Zoals aangegeven in punt (62), is aan deze voorwaarden voldaan.
- (150) Gezien het bovenstaande is de Commissie van oordeel dat is voldaan aan de voorwaarden betreffende de verenigbaarheid van steun voor met de primaire landbouwproductie verband houdende investeringen voor de instandhouding van cultureel en natuurlijk erfgoed op landbouwbedrijven.

3.3.2.4. Specifieke beoordeling volgens afdeling 1.1.5.1 van deel II van de richtsnoeren "Steun voor agromilieuklimaatverbintenissen" met betrekking tot de maatregel "Agromilieuklimaatverbintenissen" (2.7.5.4)

- (151) De landbouwers gaan de agromilieuverbintenissen op vrijwillige basis aan en voeren ze uit naast hun normale landbouwactiviteiten. Daarom worden zij vergoed voor de extra kosten en de gedeerde inkomsten. De vrijwillige agromilieuverbintenissen worden uitgevoerd op landbouwgrond. Zoals aangegeven in punt (75), worden de bedragen toegekend aan dergelijke actieve landbouwers. Bijgevolg is voldaan aan de voorwaarden van de punten 206 en 208 van de richtsnoeren.
- (152) Zoals vereist in punt 209 van de richtsnoeren, hebben de Nederlandse autoriteiten de milieubaten van de maatregel beschreven en aangetoond dat de maatregel de bevordering beoogt van landbouwpraktijken die een positieve bijdrage aan het milieu leveren (de punten (3), (11) en (76)). Bijgevolg is voldaan aan de voorwaarden van punt 209 van de richtsnoeren.
- (153) De Nederlandse autoriteiten hebben bevestigd en aangetoond dat de vrijwillige verbintenissen verder gaan dan de toepasselijke dwingende normen die in de aanmelding zijn opgenomen en omschreven. Zoals uiteengezet in punt (76), gaan de verbintenissen van de landbouwers verder dan de dwingende normen GLMC 3 (inzake grondwater), GLMC 5 en GLMC 6 (inzake de bodem) en GLMC 7 (inzake landschapselementen) van bijlage II bij Verordening (EU) nr. 1306/2013 en verder dan de toepasselijke normen ten aanzien van het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen en andere toepasselijke dwingende voorschriften, bijv. met betrekking tot dierenwelzijn, die bij nationaal recht zijn vastgesteld. Bijgevolg is voldaan aan de voorwaarden van punt 210 van de richtsnoeren.

- (154) Zoals vermeld in punt (77), zullen de ondernemingen die de concrete acties in het kader van de onderhavige regeling uitvoeren, de daarvoor vereiste kennis en informatie krijgen, zoals vereist in punt 211 van de richtsnoeren. Aan deze voorwaarde is dus voldaan.
- (155) De begunstigden gaan de verbintenissen aan voor een periode van vijf tot zeven jaar (punt (78)). Bijgevolg is aan de voorwaarde van punt 212 van de richtsnoeren voldaan.
- (156) De Nederlandse autoriteiten hebben bevestigd dat, overeenkomstig punt 213 van de richtsnoeren, de voorschriften inzake areaalgerelateerde betalingen die zijn vastgesteld in artikel 47 van Verordening (EU) nr. 1305/2013, worden nageleefd (punt (79)). Bijgevolg is aan dit punt van de richtsnoeren voldaan.
- (157) Punt 214, de punten 216 tot en met 220 en punt 222 van de richtsnoeren zijn niet van toepassing op deze maatregel, aangezien de aangemelde catalogus geen betrekking heeft op de daarin genoemde activiteiten.
- (158) Zoals aangegeven in punt (80), is voldaan aan de in punt 215 van de richtsnoeren vermelde voorwaarden met betrekking tot de extensivering van de veehouderij.
- (159) De steun dient om de begunstigden volledig of gedeeltelijk te vergoeden voor de extra kosten en gederfde inkomsten die het gevolg zijn van de door hen aangegane verbintenissen en zal jaarlijks worden toegekend (punt (78)). Bijgevolg is aan de voorwaarden van punt 221 van de richtsnoeren voldaan.
- (160) Zoals aangegeven in punt (81), biedt de catalogus de mogelijkheid om onder bepaalde voorwaarden bewezen transactiekosten te vergoeden ten belope van maximaal 20 % van de steun voor nieuwe agromilieuklimaatverbintenissen die worden aangegaan door kleine en middelgrote ondernemingen, hetgeen in overeenstemming is met de punten 223 en 224 van de richtsnoeren. De berekening als bedoeld in punt 225 van de richtsnoeren is niet relevant, aangezien de daarin vermelde berekeningsmethode in de catalogus niet wordt toegepast.
- (161) De regeling heeft geen betrekking op steun voor biologische landbouw of genetische hulpbronnen, zodat de punten 226, 227 en 230 van de richtsnoeren niet van toepassing zijn.
- (162) Overeenkomstig punt 228 van de richtsnoeren moet steun voor eenjarige gewassen, gespecialiseerde blijvende teelten en andere vormen van grondgebruik beperkt blijven tot respectievelijk 600 EUR, 900 EUR en 450 EUR per hectare. In punt 229 van de richtsnoeren is bepaald dat deze bedragen in naar behoren gemotiveerde gevallen mogen worden verhoogd op grond van specifieke omstandigheden. Nederland is voornemens jaarlijkse bedragen per hectare toe te kennen die de genoemde drempelwaarden niet overschrijden (punt (82)). Echter, met betrekking tot situaties waarin het jaarlijkse steunbedrag per hectare hoger ligt dan deze maxima heeft Nederland de specifieke omstandigheden aangegeven waarin steun voor de betrokken maatregelen gerechtvaardigd is (de punten (83) en (84)). Aan de voorwaarden van de punten 228 en 229 van de richtsnoeren betreffende de steunbedragen is dus voldaan.

- (163) Op basis van het voorgaande is derhalve voldaan aan de specifieke voorwaarden van afdeling 1.1.5.1 van de richtsnoeren.
- 3.3.2.5. Specifieke beoordeling volgens afdeling 1.1.6 van deel II van de richtsnoeren "Steun voor het opvangen van nadelen in verband met Natura 2000-gebieden en met de kaderrichtlijn water" met betrekking tot het nieuwe toegevoegde cluster "VI Cluster Blauwe diensten op landbouwgronden" (2.7.4.2)
- (164) Overeenkomstig punt 242 van de richtsnoeren is afdeling 1.1.6 van toepassing op ondernemingen die actief zijn in de primaire landbouwproductie. Zoals aangegeven in punt (36), is voldaan aan punt 242 van de richtsnoeren.
- (165) Overeenkomstig punt 244 van de richtsnoeren dient de steun om de begunstigden te vergoeden voor de extra kosten en gedeelde inkomsten die voortvloeien uit de nadelen die in de betrokken gebieden worden ondervonden door de uitvoering van de kaderrichtlijn water. Zoals aangegeven in punt (36), is voldaan aan de voorwaarden van punt 244 van de richtsnoeren.
- (166) Punt 245 van de richtsnoeren is niet van toepassing, aangezien de steun die in het kader van de catalogus wordt verleend, niet gerelateerd is aan de habitatrichtlijn of de vogelrichtlijn.
- (167) In punt 246 is bepaald dat steun die aan de kaderrichtlijn water is gerelateerd, slechts mag worden verleend in verband met specifieke voorschriften die:
- (a). zijn ingevoerd bij de kaderrichtlijn water, in overeenstemming zijn met de maatregelenprogramma's van de stroomgebiedbeheerplannen om de milieudoelstellingen van die richtlijn te verwezenlijken, en verder gaan dan de maatregelen die nodig zijn voor de uitvoering van andere waterbeschermingswetgeving van de Unie;
  - (b). verder gaan dan de uit de regelgeving voortvloeiende beheerseisen en de goede landbouw- en milieuconditie als bedoeld in titel VI, hoofdstuk I, van Verordening (EU) nr. 1306/2013 en de toepasselijke criteria en minimumactiviteiten als vastgesteld op grond van artikel 4, lid 1, onder c), ii) en iii), van Verordening (EU) nr. 1307/2013;
  - (c). overeenkomstig artikel 4, lid 9, van de kaderrichtlijn water verder gaan dan het beschermingsniveau van het recht van de Unie dat bestond op het tijdstip van de vaststelling van die richtlijn, en
  - (d). ingrijpende wijzigingen in het bodemgebruikstype voorschrijven en/of ingrijpende beperkingen aan de landbouwpraktijk opleggen die resulteren in een aanzienlijk inkomensverlies.
- (168) Zoals aangegeven in punt (38), is voldaan aan punt 246 van de richtsnoeren.
- (169) Overeenkomstig punt 247 van de richtsnoeren moeten de in punt 246 bedoelde voorschriften in de aanmelding worden opgenomen en omschreven. Zoals aangegeven in de punten (36) tot en met (39), is voldaan aan de voorwaarden van punt 247 van de richtsnoeren.

- (170) Overeenkomstig punt 248, onder c), van de richtsnoeren komen landbouwgebieden die overeenkomstig de kaderrichtlijn water in stroomgebiedbeheerplannen zijn opgenomen, voor steun in aanmerking. Zoals aangegeven in punt (39), is voldaan aan punt 248, onder c), van de richtsnoeren.
- (171) Overeenkomstig punt 249 van de richtsnoeren moet steun beperkt blijven tot de volgende bedragen: ten hoogste 500 EUR per hectare per jaar in de eerste periode van ten hoogste vijf jaar, en vervolgens ten hoogste 200 EUR per hectare per jaar. Steun met betrekking tot de kaderrichtlijn water moet minstens 50 EUR per hectare per jaar bedragen. Zoals aangegeven in punt (39), is voldaan aan punt 249 van de richtsnoeren.
- (172) Overeenkomstig punt 250 van de richtsnoeren mogen de maximumbedragen van 500 EUR en 200 EUR worden verhoogd in uitzonderlijke gevallen waarbij rekening wordt gehouden met specifieke, te motiveren omstandigheden. Het minimumbedrag van 50 EUR voor steun met betrekking tot de kaderrichtlijn water mag worden verlaagd in naar behoren verantwoorde gevallen waarbij rekening wordt gehouden met specifieke, te motiveren omstandigheden. Zoals aangegeven in punt (39), is voldaan aan punt 250 van de richtsnoeren.
- (173) Bijgevolg voldoet de catalogus aan de specifieke voorwaarden van deel II, afdeling 1.1.6, van de richtsnoeren.
- 3.3.2.6. Specifieke beoordeling volgens afdeling 1.1.10.1 van deel II van de richtsnoeren "Steun voor acties inzake kennisoverdracht en voorlichting" met betrekking tot de maatregel "Technische bijstand" (2.7.5.5)
- (174) Steun voor technische bijstand mag worden verleend aan begunstigden in de landbouwsector, met uitzondering van steun voor bedrijfsvervangingsdiensten, die alleen mag worden verleend aan ondernemingen die actief zijn in de primaire landbouwproductie (punt 287 van de richtsnoeren). De begunstigden van deze maatregel zijn landbouwers die actief zijn in de primaire landbouwproductie (punt (87)), hetgeen in overeenstemming is met punt 287 van de richtsnoeren.
- (175) De technische bijstand wordt toegekend in de vorm van gesubsidieerde diensten die worden verleend door landbouwcollectieven of agrarische natuurverenigingen (punt (88)), hetgeen in overeenstemming is met punt 288 van de richtsnoeren.
- (176) Krachtens punt 289 van de richtsnoeren moet de steun onder objectief vastgestelde voorwaarden toegankelijk zijn voor al degenen die daarvoor in het betrokken gebied in aanmerking komen. Als de technische bijstand door producentengroeperingen of -organisaties wordt verleend, mag lidmaatschap van dergelijke groeperingen of organisaties geen voorwaarde zijn om toegang tot die dienstverlening te krijgen. Eventuele bijdragen van niet-leden in de administratieve kosten van de betrokken groepering of organisatie moeten beperkt blijven tot de kosten van de dienstverlening. Zoals beschreven in punt (89), is de steun in het kader van deze maatregel beschikbaar voor alle landbouwers, ongeacht of zij lid zijn van de organisatie. Eventuele bijdragen van niet-leden in de administratieve kosten van de betrokken groepering of organisatie zijn beperkt tot de kosten van de dienstverlening. Bijgevolg is aan de voorwaarden van punt 289 van de richtsnoeren voldaan.

- (177) Overeenkomstig punt 291 van de richtsnoeren dient de steun voor technische bijstand in dit geval voor de financiering van acties op het gebied van beroepsopleiding en verwerving van vaardigheden, zoals opleidingscursussen, workshops, coaching, demonstratieactiviteiten en voorlichtingsacties (punt (90)).
- (178) De door de Nederlandse autoriteiten meegedeelde subsidiabele kosten (zie punt (90)) stemmen overeen met die welke zijn vermeld in punt 293, onder a), van de richtsnoeren.
- (179) Punt 292 (uitwisselingen inzake bedrijfsbeheer en bezoeken aan landbouwbedrijven), punt 293, onder b) (kosten in verband met reis-, verblijfs- en dagvergoedingen), punt 293, onder c) (vervangende diensten) en punt 293, onder d), en punt 294 (demonstratieprojecten) van de richtsnoeren zijn niet van toepassing aangezien in het kader van de catalogus geen steun wordt verleend voor dergelijke subsidiabele kosten.
- (180) Krachtens punt 295 van de richtsnoeren moeten de organisaties die kennisoverdrachts- en voorlichtingsdiensten aanbieden, over hiertoe gekwalificeerd en regelmatig bijgeschoold personeel beschikken. Zoals aangegeven in punt (88), is aan deze voorwaarde voldaan.
- (181) Zoals uiteengezet in punt (88), wordt de steun voor de organisatie van kennisoverdrachtsactiviteiten niet rechtstreeks aan de begunstigen betaald, maar aan de aanbieder van de kennisoverdrachtdiensten. Bijgevolg is aan de voorwaarden van punt 296 van de richtsnoeren voldaan.
- (182) Krachtens punt 297 van de richtsnoeren moet de steunintensiteit beperkt blijven tot 100 % van de in aanmerking komende kosten. Zoals blijkt uit punt (90), is aan deze voorwaarde voldaan.
- (183) Punt 298 van de richtsnoeren is niet van toepassing aangezien de maatregel geen steun voor demonstratieprojecten behelst (punt (90)).
- (184) Uit het voorgaande kan worden geconcludeerd dat aan de vereisten van deel II, afdeling 1.1.10.1, van de richtsnoeren is voldaan.
- 3.3.2.7. Specifieke beoordeling volgens afdeling 1.2.2.1 van deel II van de richtsnoeren "Sluiting van capaciteit om dier-, plant- of volksgezondheidsredenen, sanitaire, ethische of milieuredenen" met betrekking tot de maatregel "Functiewijziging" (2.7.5.1)
- (185) De steun die in het kader van de catalogus wordt verleend voor de maatregel "Functiewijziging" van landbouwgrond in natuurgrond werd reeds door de Commissie goedgekeurd in de staatssteunzaken N 577/2006 en N 323/2010 (punt (43)) en beoordeeld in het licht van steun voor sluiting van productiecapaciteit onder de communautaire richtsnoeren voor staatssteun in de landbouw- en de bosbouwsector 2007-2013<sup>32</sup>. Ook in de staatssteunregelingen inzake natuurinvesteringen en natuurkwaliteit (punt (44)) is een vergelijkbare maatregel "Functiewijziging" goedgekeurd.

---

<sup>32</sup> PB C 319 van 27.12.2006, blz. 1.

- (186) De nu aangemelde maatregel "Functiewijziging" is identiek aan een reeds in het kader van de catalogus goedgekeurde maatregel en wordt bijgevolg getoetst aan de voorschriften van de thans geldende richtsnoeren die betrekking hebben op steun voor de sluiting van productiecapaciteit.
- (187) Overeenkomstig punt 424 van de richtsnoeren mag steun worden verleend om dier-, plant- of volksgezondheidsredenen of sanitaire, ethische of milieuredenen. Zoals beschreven in punt (45), liggen milieuredenen ten grondslag aan deze sluitingen. Aan deze voorwaarde is derhalve voldaan.
- (188) Overeenkomstig punt 425 van de richtsnoeren moet de begunstigde van de steun een toereikende tegenprestatie leveren die erin bestaat dat hij definitief en onherroepelijk besluit de betrokken productiecapaciteit volledig of, in naar behoren gemotiveerde gevallen, gedeeltelijk te slopen of onherroepelijk te sluiten. De begunstigde moet een wettelijk bindende toezegging doen dat de sluiting definitief en onomkeerbaar is en dat hij dezelfde activiteit niet opnieuw zal beginnen op een andere plaats. Deze toezegging moet ook toekomstige kopers van de betrokken grond binden. Zoals aangegeven in de punten (45), (48) en (51), is aan deze voorwaarden voldaan.
- (189) Overeenkomstig punt 426 van de richtsnoeren komen uitsluitend ondernemingen die daadwerkelijk hebben geproduceerd, en uitsluitend productiecapaciteit die in de laatste vijf jaar vóór de sluiting van de capaciteit onafgebroken is gebruikt, in aanmerking voor steun. Zoals aangegeven in punt (49), voldoet de aangemelde catalogus aan deze voorwaarden.
- (190) Overeenkomstig punt 428 van de richtsnoeren komen alleen ondernemingen die aan de toepasselijke Unienormen voldoen, voor steun in aanmerking. Zoals aangegeven in bovenstaand punt (52), voldoet de aangemelde steunregeling aan deze voorwaarde.
- (191) De uit productie genomen landbouwgrond wordt onmiddellijk omgezet in natuur of bos overeenkomstig een goedgekeurd realisatieplan of de voorwaarden voor de investeringssubsidie. De regeling heeft geen betrekking op steun voor de sluiting van installaties als bedoeld in Richtlijn 2010/75/EU van het Europees Parlement en de Raad<sup>33</sup>. Bijgevolg is aan de voorwaarden van punt 429 van de richtsnoeren voldaan.
- (192) Overeenkomstig punt 430 van de richtsnoeren moet de in het kader van de regeling verleende steun voor alle in aanmerking komende ondernemingen toegankelijk zijn. Zoals aangetoond in bovenstaand punt (45), is aan deze voorwaarde voldaan.
- (193) Overeenkomstig punt 431 van de richtsnoeren moet de steun dienen voor de vergoeding van het waardeverlies van de activa, berekend op basis van de actuele verkoopwaarde van de activa. Zoals reeds aangegeven in bovenstaand punt (46), voorziet de aangemelde regeling in steunverlening voor deze categorie kosten. Bijgevolg is voldaan aan de voorwaarden van punt 431 van de richtsnoeren.

---

<sup>33</sup> Richtlijn 2010/75/EU van het Europees Parlement en de Raad van 24 november 2010 inzake industriële emissies (geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging) (PB L 334 van 17.12.2010, blz. 17).

- (194) Aangezien de aangemelde catalogus niet voorziet in steun voor subsidiabele kosten als bedoeld in de punten 432, 433 en 434 van de richtsnoeren, zijn die punten niet van toepassing op de regeling.
- (195) Krachtens punt 435 van de richtsnoeren moet steun voor de omzetting van grond in natuurgebieden worden toegekend overeenkomstig de voorschriften inzake niet-productieve investeringen van deel II, afdeling 1.1.1.1, van de richtsnoeren. In het kader van de aangemelde catalogus kan dergelijke steun worden verleend uit hoofde van de maatregel "investeringssubsidie natuur en landschap" (punt 2.7.5.2 hierboven). Volgens de beoordeling hierboven in de punten (133) tot en met (137) is aan de voorwaarden met betrekking tot niet-productieve investeringen voldaan. Bijgevolg is aan deze voorwaarde van punt 435 voldaan.
- (196) Overeenkomstig punt 436, onder b), van de richtsnoeren mag de steun hoogstens 120 % belopen voor de vergoeding van verlies aan waarde van activa wanneer de sluiting om milieuredenen plaatsvindt. In punt (46) is aangegeven dat de maximale steunintensiteit voor deze categorie subsidiabele kosten 100 % bedraagt. Bijgevolg is voldaan aan punt 436, onder b), van de richtsnoeren.
- (197) Gezien het bovenstaande is de Commissie van oordeel dat is voldaan aan de vereisten inzake de verenigbaarheid van de steun voor de sluiting van capaciteit om dier-, plant- of volksgezondheidsredenen, sanitaire, ethische of milieuredenen.
- 3.3.2.8. Specifieke beoordeling volgens afdeling 2.8 van deel II van de richtsnoeren "Andere steun voor de bosbouwsector waarmee milieu-, beschermings- en recreatiedoeleinden worden nagestreefd" met betrekking tot de maatregel "Natuurinvesteringen en natuurbeheer in bosgebieden" (2.7.5.3)
- (198) De natuuractiviteiten in bosgebieden in het kader van de onderhavige regeling zijn aangemeld en zijn afgetoetst aan de afdelingen 2.8.1, 2.8.2 en 2.8.3 van de richtsnoeren.
- (199) De lidstaat heeft aangetoond dat de natuuractiviteiten in bosgebieden rechtstreeks bijdragen tot de instandhouding of het herstel van de milieu- en beschermingsfunctie van het bos, de biodiversiteit en de gezondheid van het bos als ecosysteem (de punten (68) en (71)). Bijgevolg is voldaan aan de voorwaarden van punt 590 van de richtsnoeren.
- (200) Krachtens punt 591 van de richtsnoeren mag geen steun worden verleend voor bedrijven uit de houtsector, commercieel levensvatbare houtwinning, vervoer van hout, verwerking van hout voor energieproductie, het kappen van bomen met het oog op commerciële houtwinning of herbebossing waarbij de gekapte bomen door soortgelijke exemplaren worden vervangen. Zoals aangegeven in punt (70) heeft de lidstaat bevestigd dat deze voorschriften worden nageleefd. Bijgevolg is aan die voorwaarden voldaan.
- (201) De steun die onder de afdelingen 2.8.1, 2.8.2 en 2.8.3, valt, blijft beperkt tot 100 % van de in aanmerking komende kosten (punt (74)), hetgeen in overeenstemming is met het maximale steunpercentage van 100 % dat in punt 592 van de richtsnoeren is vermeld.



- (202) De steun wordt verleend aan ondernemingen die actief zijn in de bosbouwsector (punt (66)). Bijgevolg is aan de voorwaarde van punt 593 van de richtsnoeren voldaan.
- (203) Derhalve is voldaan aan de gemeenschappelijke voorwaarden die gelden voor afdeling 2.8. van de richtsnoeren.
- 3.3.2.9. Specifieke beoordeling volgens afdeling 2.8.1 van deel II van de richtsnoeren "Steun voor specifieke bosbouwacties en -interventies die vooral ten doel hebben bij te dragen tot het behoud of het herstel van het bosecosysteem en de biodiversiteit of het traditionele landschap" met betrekking tot de maatregel "Natuurinvesteringen en natuurbeheer in bosgebieden" (2.7.5.3)
- (204) Krachtens punt 594 van de richtsnoeren dient het voornaamste doel van de maatregelen te zijn bij te dragen tot het behoud of het herstel van het bosecosysteem en de biodiversiteit of het traditionele landschap. De lidstaat heeft aangetoond dat de aangemelde maatregelen van de catalogus borg staan voor een dergelijke bijdrage (de punten (68) en (71)). Bijgevolg is voldaan aan de voorwaarden van punt 594 van de richtsnoeren.
- (205) Derhalve is voldaan aan de specifieke voorwaarden van afdeling 2.8.1 van de richtsnoeren.
- 3.3.2.10. Specifieke beoordeling volgens afdeling 2.8.2 van deel II van de richtsnoeren "Steun in de bosbouwsector voor de instandhouding en de verbetering van de bodemkwaliteit en voor een evenwichtige en gezonde boomgroei" met betrekking tot de maatregel "Natuurinvesteringen en natuurbeheer in bosgebieden" (2.7.5.3)
- (206) Krachtens punt 596 van de richtsnoeren mag steun worden verleend om de kwaliteit van de bodem in de bossen in stand te houden en te verbeteren en om voor een gezonde boomgroei te zorgen. De lidstaat heeft aangetoond dat de aangemelde maatregelen van de catalogus bijdragen tot de instandhouding en de verbetering van de kwaliteit van de bodem en tot een gezonde boomgroei (de punten (67), (68) en (71)). Bijgevolg is voldaan aan de voorwaarden van punt 596 van de richtsnoeren.
- (207) Krachtens punt 597 van de richtsnoeren kan het bij de maatregelen gaan om bodemverbeterend bemesten, andere behandelingen voor het behoud van het natuurlijke evenwicht, uitdunning van te dichte vegetatie, het voldoende vasthouden van water en goede drainering. De lidstaat heeft aangetoond dat deze activiteiten geen negatieve invloed op het milieu hebben. (punt (72)). Bijgevolg is voldaan aan de voorwaarde van punt 597 van de richtsnoeren.
- (208) Derhalve is voldaan aan de specifieke voorwaarden van afdeling 2.8.2 van de richtsnoeren.
- 3.3.2.11. Specifieke beoordeling volgens afdeling 2.8.3 van deel II van de richtsnoeren "Steun in de bosbouwsector voor het herstel en het onderhoud van natuurlijke paden, landschapselementen en kenmerken en van de natuurlijke habitat van dieren", met betrekking tot de

maatregel "Natuurinvesteringen en natuurbeheer in bosgebieden"  
(2.7.5.3)

- (209) Steun voor natuuractiviteiten in bosgebieden die gericht zijn op het herstel en het onderhoud van natuurlijke paden, landschapselementen en -kenmerken en van de natuurlijke habitat van dieren, vallen onder afdeling 2.8.3 van de richtsnoeren.
- (210) Krachtens punt 600 van de richtsnoeren mag steun worden verleend voor het herstel en het onderhoud van natuurlijke paden en landschapselementen en -kenmerken en van de natuurlijke habitat van dieren, met inbegrip van planningskosten. De lidstaat heeft bevestigd dat de steun voor onderhoudsactiviteiten in bosgebieden betrekking heeft op dergelijke activiteiten (de punten (67)), (68) en (71)) en dat steun voor de uitvoering van de habitatrichtlijn en de vogelrichtlijn uitgesloten is (punt (73)). Bijgevolg is voldaan aan de voorwaarden van de punten 600 en 601 van de richtsnoeren.
- (211) Derhalve is voldaan aan de specifieke voorwaarden van afdeling 2.8.3 van de richtsnoeren.

3.3.3. *Beoordeling van de steun voor natuurinvesteringen, de instandhouding van cultureel en natuurlijk erfgoed en natuurbeheeractiviteiten voor wat betreft andere grondbeheerders dan landbouwers*

- (212) Zoals vermeld in de punten (54) en (55), zijn de natuurinvesteringen en natuurbeheeractiviteiten van de aangemelde regeling in wezen dezelfde als in de eerder goedgekeurde zaken met betrekking tot de catalogus (de zaken N 577/2006 en N 323/2010) en in de goedgekeurde staatssteunregelingen inzake natuurinvesteringen (zaak SA.37960 (2015/N)) en natuurbeheer (zaak SA.37961 (2016/NN))<sup>34</sup>.
- (213) De steun voor deze activiteiten die aan andere grondbeheerders dan landbouwers wordt verleend, valt niet onder de huidige richtsnoeren, noch onder andere toepasselijke staatssteunregels. Overeenkomstig punt 30 van de richtsnoeren wordt dit deel van de maatregel beoordeeld op basis van artikel 107, lid 3, van het Verdrag en, naar analogie, de richtsnoeren.
- (214) De eenmalige, niet-productieve investeringen in natuur die in het kader van de onderhavige maatregel worden verricht, zijn noodzakelijk voor en staan in verband met de latere uitvoering van natuurbeheeractiviteiten op de natuurgrond. Deze natuurinvesteringen en beheeractiviteiten worden verricht door of in opdracht van landbouwers of andere grondbeheerders, waaronder in deze sectie wordt verstaan: andere grondbeheerders dan landbouwers, zoals natuurbeheerorganisaties.
- (215) In het kader van staatssteunzaak N 376/2010<sup>35</sup> betreffende natuurbeheeractiviteiten in Nederland heeft de Commissie geoordeeld dat de Nederlandse natuurbeheerders, waaronder de natuurbeschermingsorganisaties waarop de aangemelde maatregel betrekking heeft, moeten worden aangemerkt als ondernemingen in de zin van artikel 107, lid 1, VWEU in zoverre zij

<sup>34</sup> Zie de voetnoten 16 en 17.

<sup>35</sup> Zie voetnoot 17.

economische activiteiten uitoefenen. In dat geval heeft de Commissie ook geconcludeerd dat de maatregel inzake natuurbeheer staatssteun in de zin van artikel 107, lid 1, VWEU vormde. Bovendien werd geconstateerd dat de natuurbeheeractiviteiten buiten de richtsnoeren voor milieusteun en de richtsnoeren voor landbouwsteun vallen. De conclusie na de beoordeling luidde: de maatregel is gericht op een duidelijk omschreven doelstelling van gemeenschappelijk belang, de staatssteun is een geschikt instrument, de maatregel heeft een stimulerend effect, de verleende steun is evenredig en de activiteiten zijn beperkt qua geografische reikwijdte en bedrag. Het is dan ook niet waarschijnlijk dat de maatregel aanzienlijke gevolgen zal hebben voor de mededinging en de handel tussen de lidstaten. Er is geconcludeerd dat concurrentievervalsingen of ongunstige effecten voor het handelsverkeer tussen lidstaten die eventueel kunnen voortvloeien uit de maatregel in zaak N 376/2010, slechts beperkt kunnen zijn, zodat de eindbalans met betrekking tot de doelstelling van gemeenschappelijk belang positief uitvalt. In dat geval heeft de Commissie geconcludeerd dat de maatregel inzake natuurbeheer dat door andere grondbeheerders dan landbouwers werd verricht, verenigbare staatssteun vormde op grond van artikel 107, lid 3, VWEU.

- (216) Met betrekking tot de staatssteunregelingen inzake natuurinvesteringen (SA.37960 (2015/N) en SA.37960 (2016/NN)) en natuurbeheer (SA.37961 (2016/NN)) is de Commissie tot dezelfde conclusie gekomen.
- (217) Ook de steun voor de soortgelijke natuurinvesterings- en natuurbeheeractiviteiten die in het kader van de aangemelde catalogus aan andere grondbeheerders dan landbouwers wordt toegekend, wordt niet volledig gedekt door afdeling 1.1.1.2 van de richtsnoeren, omdat die afdeling betrekking heeft op landbouwers. Steun voor deze activiteiten ten behoeve van andere grondbeheerders zou onder afdeling 3.2 van de richtsnoeren kunnen vallen, wanneer, zoals vereist in punt 631 van de richtsnoeren, de steun wordt verleend in het kader van een plattelandsontwikkelingsprogramma. Dit is echter niet van toepassing op de steun voor de maatregel uit de catalogus omdat die steun volledig uit staatsmiddelen wordt gefinancierd. Evenmin valt de steun binnen de werkingssfeer van de richtsnoeren inzake staatssteun ten behoeve van milieubescherming en energie 2014-2020.
- (218) Daarom is de steun voor natuurinvesteringen en natuurbeheer die andere grondbeheerders dan landbouwers in het kader van de onderhavige catalogus verrichten, beoordeeld in overeenstemming met de beoordeling in de zaken N 376/2010, SA.37960 (2015/N), SA.37960 (2016/NN) en SA.37961 (2016/NN). Aangezien de maatregel niet binnen de werkingssfeer van de bestaande richtsnoeren voor de toepassing van artikel 107, lid 3, onder c), valt, is de maatregel rechtstreeks op grond van die verdragsbepaling en, naar analogie, de richtsnoeren beoordeeld. Op grond hiervan is de Commissie van oordeel dat de aangemelde steun voor deze maatregel aan de volgende passende beoordelingscriteria voldoet:
- de steun draagt bij aan een duidelijk omschreven doelstelling van gemeenschappelijk belang (ontwikkeling en instandhouding van biodiversiteit en ecosystemen (punt 3));

- overheidsmaatregelen zijn noodzakelijk (zonder staatssteun zouden de natuurbeheerders niet of slechts in beperkte mate deelnemen aan de maatregel (de punten (11) en (118));
  - de staatssteun is een geschikt instrument (de beheerders van de natuurgrond verrichten samenhangende natuurbeheeractiviteiten ten bate van de biodiversiteit en in overeenstemming met de plannen van de overheid (de punten (3), (40), (60), (93) en (119)), met een vergoeding van de werkelijke subsidiabele kosten of de standaardkosten van een aantal vooraf omschreven natuurinvesteringen en natuurbeheeractiviteiten (de punten (23) tot en met (26) en punt (122)), en er bestaan geen andere, minder versturende vormen van steun (de punten (11), (40), (93) en (119));
  - de steun heeft een stimulerend effect (de punten (3), (11), (123) en (124));
  - de steun is evenredig aangezien het bedrag niet hoger is dan de in aanmerking komende kosten (de punten (126) en (127));
  - er is geen sprake van cumulatie noch van dubbele financiering (sectie 2.8 hierboven en punt (129));
  - aangezien de natuurbeheeractiviteiten beperkt zijn qua geografische reikwijdte en bedrag, hebben zij beperkte negatieve gevolgen op het vlak van mededingingsverstoring en beïnvloeding van het handelsverkeer tussen de lidstaten, en bovendien worden die gevolgen gecompenseerd door de positieve gevolgen in verband met de doelstelling van gemeenschappelijk belang (de punten (63), (117), (215), (216) en (130)), en
  - de steun voldoet aan de transparantievereisten (de punten (104) en (131)).
- (219) Bovendien zijn de activiteiten, de betrokken in aanmerking komende kosten en de doelstelling dezelfde, ongeacht het soort grondbeheerder. De steun voor natuurlijk erfgoed is gericht op investeringen in natuurgebieden en landschapselementen en op de instandhouding, het herstel en de ontwikkeling daarvan, en gaat ook naar natuuronderhoudsactiviteiten. Bijgevolg dragen de acties van alle begunstigden van de catalogus in gelijke mate bij tot dezelfde doelstelling, namelijk de instandhouding van natuurlijk erfgoed in natuurgebieden.
- (220) Hieruit volgt dat de natuurinvesteringen exact dezelfde zijn voor landbouwers als voor andere grondbeheerders. Beide soorten begunstigden voldoen aan alle specifieke criteria van de betrokken steuncategorieën in de richtsnoeren, afgezien van het criterium van het soort begunstigde in het geval van andere grondbeheerders, zoals blijkt uit de beoordeling met betrekking tot de niet-productieve investeringen aan de hand van de bepalingen inzake investeringssteun (3.3.2.2) en tot de steun voor investeringen voor de instandhouding van cultureel en natuurlijk erfgoed (3.3.2.3).
- (221) Gezien het voorgaande is de Commissie van oordeel dat wat de steun voor andere grondbeheerders betreft, de aangemelde natuurinvesteringactiviteiten voldoende analogieën vertonen met de bedoelde steun voor investeringen in materiële activa of immateriële activa op landbouwbedrijven, met name voor niet-productieve investeringen in biodiversiteit en andere systemen met hoge natuurwaarde, als bedoeld in afdeling 1.1.1.1 van de richtsnoeren.
- (222) De aangemelde activiteiten vertonen ook voldoende analogieën met de steun voor de instandhouding van natuurlijk erfgoed als bedoeld in afdeling 1.1.1.2 van de richtsnoeren.

(223) Alle toepasselijke voorwaarden van de richtsnoeren zijn in acht genomen, met uitzondering van die in de punten 136, 156 en 157 van de richtsnoeren met betrekking tot het soort begunstigden. Hoewel voor de andere grondbeheerders niet is voldaan aan de voorwaarden inzake het soort begunstigden die in de punten 136, 156 en 157 van de richtsnoeren zijn vastgesteld, dienen de natuurinvesteringsactiviteiten in het kader van de catalogus om de hierboven vermelde redenen als verenigbaar met de interne markt te worden aangemerkt op grond van artikel 107, lid 3, onder c), VWEU.

#### *3.3.4. Overige voorwaarden*

(224) Zoals aangegeven in punt (8), zijn ondernemingen in moeilijkheden en ondernemingen ten aanzien waarvan er een bevel tot terugvordering uitstaat ingevolge een eerder besluit van de Commissie waarin steun onrechtmatig en onverenigbaar met de interne markt is aangemerkt, uitgesloten van het toepassingsgebied van de begunstigden. Bijgevolg is voldaan aan de voorwaarden van de punten 26 en 27 van de richtsnoeren.

(225) De Nederlandse autoriteiten hebben zich ertoe verbonden deze steunregeling aan de toekomstige staatssteunregels aan te passen zodra die regels van toepassing worden (punt (103)).

## **4. CONCLUSIE**

Dienovereenkomstig heeft de Commissie besloten:

- geen bezwaar tegen de steun te maken, aangezien deze verenigbaar is met de interne markt op grond van artikel 107, lid 3, onder c), VWEU.

Als delen van deze brief, overeenkomstig de mededeling van de Commissie over geheimhouding bij beschikkingen inzake staatssteun<sup>36</sup>, onder de geheimhoudingsplicht vallen en niet mogen worden bekendgemaakt, wordt u verzocht dit uiterlijk vijftien werkdagen na kennisgeving van deze brief te melden aan de Commissie. Als de Commissie binnen die termijn geen met redenen omkleed verzoek ontvangt, gaat zij ervan uit dat Nederland instemt met de integrale bekendmaking van deze brief. Als Nederland wenst dat bepaalde informatie onder de geheimhoudingsplicht valt, gelieve dan de betrokken delen aan te geven en voor elk deel te motiveren waarom om niet-openbaarmaking wordt verzocht.

---

<sup>36</sup> Mededeling van de Commissie C(2003) 4582 van 1 december 2003 over geheimhouding bij beschikkingen inzake staatssteun, PB C 297 van 9.12.2003, blz. 6.

Gelieve uw verzoek overeenkomstig artikel 3, lid 3, van Verordening (EG) nr. 794/2004 van de Commissie<sup>37</sup> via het beveiligde e-mailsysteem PKI (Public Key Infrastructure) naar het volgende adres te sturen: agri-state-aids-notifications@ec.europa.eu.

Voor de Commissie

PHIL HOGAN

Lid van de Commissie



---

<sup>37</sup> Verordening (EG) nr. 794/2004 van de Commissie van 21 april 2004 tot uitvoering van Verordening (EU) 2015/1589 van de Raad tot vaststelling van nadere bepalingen voor de toepassing van artikel 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (PB L 140 van 30.4.2004, blz. 1).